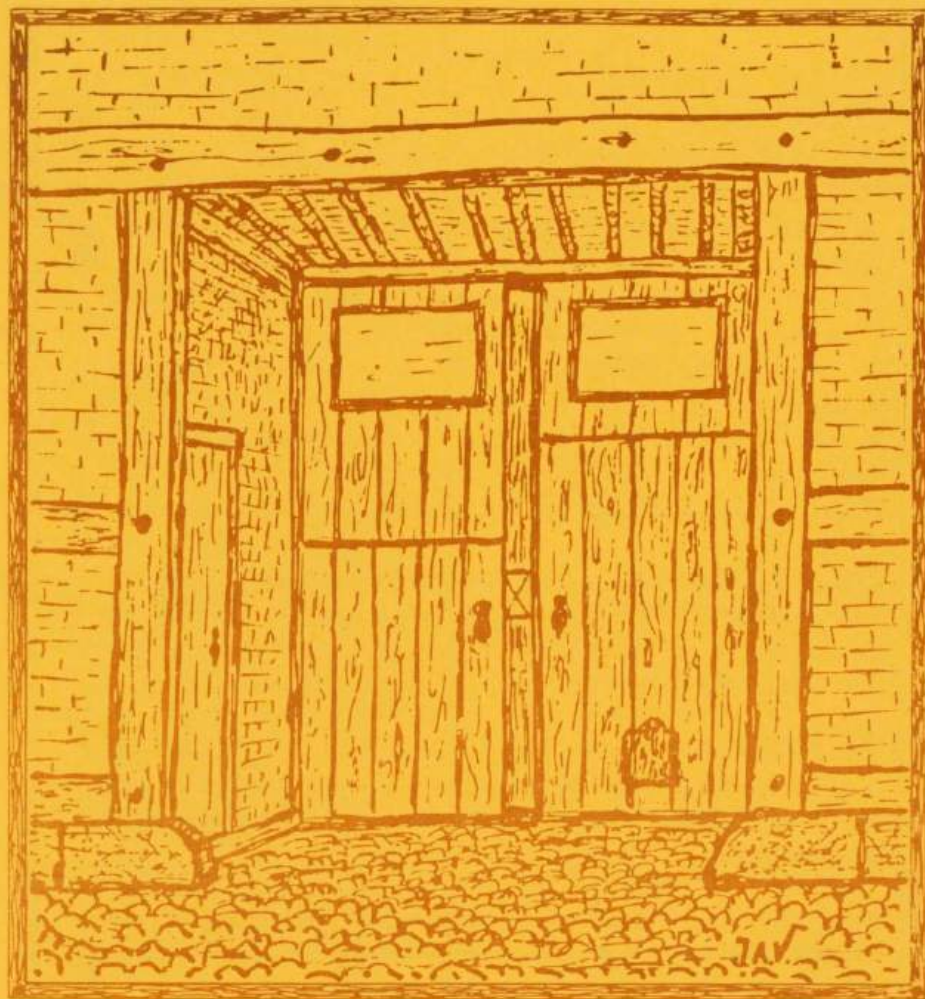

1983 • 3

~ 't ONDERSCHOER ~

heemkunde denekamp

't onderschoer

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal voor de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele 'niendeurn', welke aaneensloten tegen de uitbreembare middenstijl in stiepel.

De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis:

daarin bleef immers eens het 'braatspit' steken, dat een 'kuun' of 'kunsdwieffe' een brutale hoerengknecht nagooide.

Als 'n stiepel verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'.

In het stiepelgat sloot 'de lappe' uit het 'damsveen' het 'blauwe dampke' dat de 'zwarte dood' veroorzaakte.

In Ootmarsum trekt men bij het 'vloggele' um'n stiepel.

Door het 'hoendergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De kofkonst 'Sien' of 'Tollo' kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huis. De hoer zelf lenslotte kon veilig uitkijken 'oaver in ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zo als 'n riesbessern', 'n ziele', 'n strikkaakn', 'n ploogstraampn' en de peerderellen.

Menig hoerenzoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben an zien nich, wat dan vaak weer leidde tot een 'brulfte' en tot het voortbestaan van het Twentso geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitritspunt en het hoofdplaats voor menselijke contacten. Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

Heemkunde Henekamp —

Tekening van onderschoer en tekst — J. A. Veldhuis

't ONDERSCHOER

officieel contactorgaan van de stichting heemkunde denekamp

5e jaargang 1983 nr 3

Dit blad verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van elk kwartaal en wordt toegezonden aan de donateurs.

Losse nummers kosten f.5,--, exclusief verzendkosten.
Verkrijgbaar via de administratie of bij 't Heemhoes.

Oplage: 400 stuks.

Kopy voor dit blad kan ingeleverd worden bij de redaktie.
Publikaties blijven eigendom van de auteurs.

Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is dan ook slechts toegestaan na toestemming van de schrijver.

De redaktie van 't Onderschoer is als volgt samengesteld:

H.J.Asma, Willem Wegewartstraat 1
7591 TZ Denekamp; tel.(05413)2434.

J.A.den Ouden, Clematisstraat 26,
7591 XH Denekamp; tel. (05413)
2800.
(administratie).

H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW
Denekamp; tel. (05413) 2261.
(vormgeving/eindredaktie).

indit nummer

pag.1	'n woord van te vuurtn
H.Boink
9	op de hoogte
bestuur
11	aandacht voor
redaktie
15	voor u, door u
H.Boink
17	gelezen voor u, in de krant
van nu
H.J.Asma
19	kroniek van 75 jaar boeren-
leenbank Denekamp
H.J.Asma
23	naar Breklenkamp (IV)
W.H.Dingeldein
29	herinnering an Katten Jans
H.Sterken Rzn.
31	najaar op de boerderij
37	Denekamp voor 100 jaar
H.J.Asma
39	geschiedenis van de Latrop-
per school (?)
J.A. den Ouden
43	Maïs nen greunn Engel
E.Bos-Hermelink
45	naar het Luttezand
Jos Bruns
49	'n Duuvel
E.Bos-Hermelink
53	het luchtvaartverkeerslicht
te Groot Agelo
H.Boink
57	een afgrijselijk ongeluk
J.A.den Ouden

Boerenwormkruid.

Als men vroeger koeken bakte kwam dit kruid er door.

Ook als middel tegen koorts en pijn kwam het vaak voor.

W.A.B.

Het lijkt er veel op dat we de droogste zomer sinds tijden gehad hebben. Regen van betekenis hebben we niet gehad. Voor veel mensen was dit erg fijn, vakantie in eigen land kon dan ook eens, ja het moedigde menigeen zelfs aan. Voor anderen was deze droge zomer weer wat minder plezierig. Met name denk ik hierbij aan de boeren, die er wellicht nog eens een schietgebedje aan gewaagd hebben, ter ondersteuning van hun verlangen naar een behoorlijke regenbui, of gewoonweg het water uit de lucht hebben willen kijken. Hoewel tegelijkertijd vastgesteld moet worden, dat veel boeren steeds minder afhankelijk worden van weersomstandigheden. Overal zag je immers grote sproeiers hun water uitdrijven over de groene graslanden....Die bleven dan ook mooi groen, haast te mooi.

Warm was het, soms te warm naar onze opvatting, veel insecten.....wespen, muggen en.....mieren. In de vorige aflevering heb ik ze al even aangehaald, de mieren.

Mieren.....mieren, dat brengt me trouwens even op een zijspoor, als u het me toestaat? Ik heb hierover al eens eerder willen schrijven, maar daarvan is het nog nooit gekomen, iedere keer was er weer wat anders.

Als u me toestaat.....graag.....even, want het bekijken van een mierenhoop vind ik zo leerzaam en bovendien -als zou je het niet zo opvatten op het eerste gezicht- erg rustuitstralend..... hoe voorbeeldig die beestjes toch

bezig kunnen zijn. Daarom ook levert zo'n "bewegende" mierenhoop al gauw de uit-spraak op: alleen bezig zijn is niet voldoende, dat zijn de mieren ook. En dat is natuurlijk ook zo, vooral bij een wat vluchtig aanzien. Maar bij verdere bestudering merk je dat ze toch voortdurend bezig zijn. Niemand mort, niemand klaagt, de werkom-standigheden schijnen erg goed te zijn. De voorwaar-de voor "teamwork", want dat gebeurt daar, is aan- wezig. In zo'n grote uit- ontelbare gempen bestaan- de mierengroep is dit erg belangrijk. Het schijnt er goed te zijn, niemand loopt de ander voor de voeten.

De ander voor de voeten lopen, de ander in de weg lopen, de ander niet wil- len zien, de ander..... Mijn gedachten dwalen wat af. Niemand ervaart daar in mierenland een dikte- rende en alles zo nodig

moeten wetende heerser.....wie dat ook mag zijn. Eigenlijk vreemd, hè? In ons dagelijks mensen-leven zou je dat met ons toch zo grootmenselijke verstand ook ver- wachten. Wij mensen hebben toch verstand, volwassen mensen behoren toch te weten wat ze doen. Daardoor worden ze juist onderscheiden van dieren, insecten, van de natuur. Maar dat schijnt toch niet bij alle volwassen mensen zo te zijn.

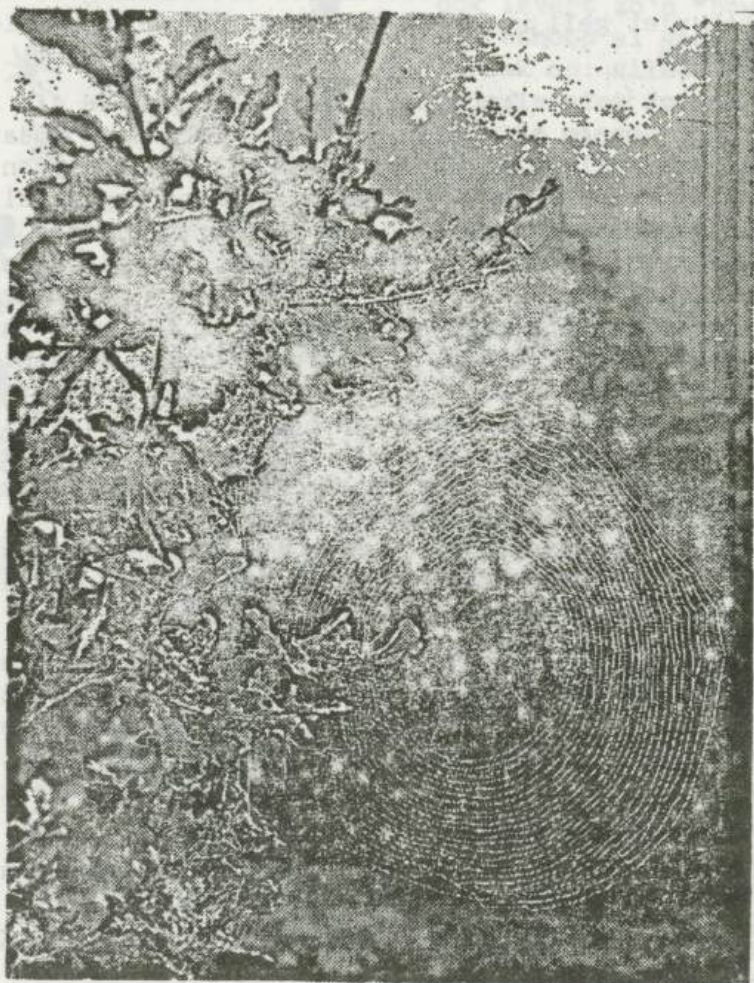
Onze maatschappij bezit nog steeds van die machtsmensen, elementen zou jezeen beetje misschien wel oneerbiedig-kunnen noemen, lieden die -menend midden in de maatschappij te staan- in werkelijkheid met oogkleppen op deze maatschappij met nadruk bezien-"beobachten", zeggen onze oosterburen- als "jij" en als "jou". Dit om tot uitdrukking te brengen van het niet gelijkwaardig zijn, van het onderscheid tussen mensen.

Wellicht zijn het "machtsstrevers"? Mensen die dit streven "openlijk" menen te moeten ontkennen, mogelijk omdat het naar buiten alleen al zo duidelijk blijkt. Ze leven waarschijnlijk slechts van -papieren illusies ongeneeslijk. Dergelijke mensen ontbreekt het aan verschillende vormen van realiteitszin en een stuk gezonde fantasie. Fantasie om in de belevingswereld van de ander door te dringen. Fantasie om anderen hun stukje geluk in hun werk en leven te bieden om daarvan ook zelf nog te kunnen meegenieten; die "macht" heeft men zelfs. Fantasie ook een beetje om te geloven in het sprookje van het menselijk leven. In haar recent gehouden troonrede zei Koningin Beatrix zo duidelijk "dat wij elkaar moeten waarderen en tolereren". Laten we eens proberen daaraan gevolg te geven. Misschien kunnen we daarbij eens een kijkje nemen bij insecten, bij mieren wellicht. Want deze kunnen ons wat dat betreft dan nog heel veel leren.

Laten we eens zorgen dat "werken" ook inderdaad "geluk" betekent. Je zou in deze tijd van zo grote werkloosheid haast anders gaan denken. Maar ik denk dat we ons voor dat andere denken met elkaar moeten behoeden. Juist in een tijd, dat er niet meer voor iedereen voldoende werk is, geldt dit des te meer.

In dit verband wil de redactie van dit blad nog eens wijzen op de vele ontspanningsmogelijkheden, welke de Stichting Heemkunde kan bieden, ook aan hen die helaas geen betaald werk meer hebben.

Het mocht er dan al veel van weg beginnen te krijgen, dat de zomer niet stuk kon, maar ook daaraan is een eind gekomen. Wim Kan -voor wie de grote ruitewisser van de tijd onlangs is stil gaan staan- zei eens: "je kunt het jaar niet in de diepvries bewaren." En daar hoeven we met de afgelopen zomer niet eens aan te denken. Wie goed om zich heen ziet, ontwaart duidelijk de eerste tekenen van een

zomer die afscheid heeft genomen. Het struikgewas en de bomen zien er niet zo fris meer uit, zo ontluikend als bijvoorbeeld in mei. Het groen is wat grauwer van tint geworden. De droogte heeft hierbij natuurlijk ook wel een belangrijke rol gespeeld, dat moeten we toegeven.

Als je in de tuin wat rondloopt is het herfstgetij echter duidelijk zichtbaar en zelfs voelbaar, vooral als je met je gezicht tegen de spennewebdraden loopt.

Willem Bilderdijk dichtte:

"Het schoon seizoen is heengesneld,
En reeds wordt op het dorre veld
De ruwe storm vernomen;
Het laatste bloempjen neigt ter aard,
En d'adem van den herfst ontblaârt
De schaduwrijkste bomen."

De tuin maakt zich duidelijk al gereed voor de winter. Bladeren verschieten van kleur en beginnen af te sterven.

"De zomer roest naar de herfst" zoals een dichter het eens stelde, is inderdaad werkelijkheid aan het worden.

De herfst is voor mij een van de mooiste jaargetijden van het jaar. De prachtige kleurenpracht van de bladeren is dan vaak aanleiding om de wandelschoenen maar weer eens aan te trekken.

Uit Guido Gezelle's proza over de herfst tekenen we op:

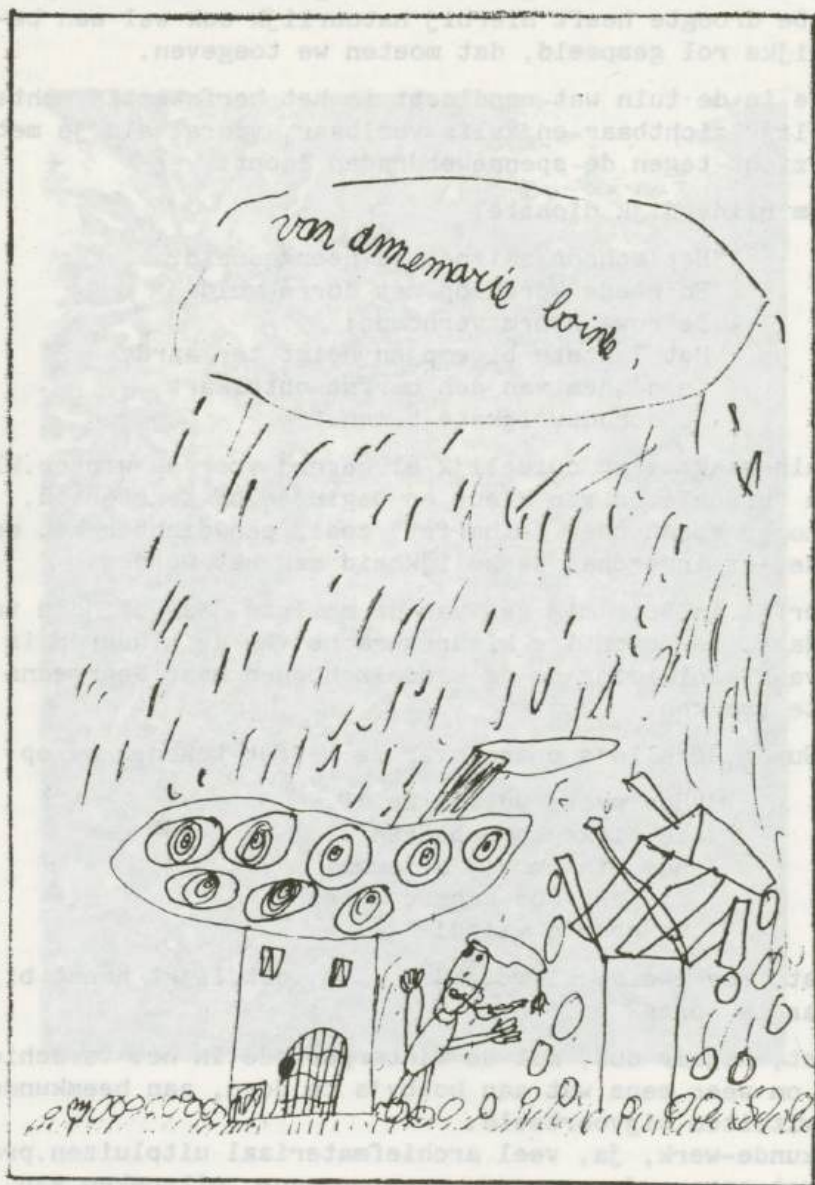
"Hoe zeere vallen ze af,
de zieke zomerblâren
hoe zinken ze, allemaal
die eer zoo groene waren
te gronde waard!"

Herfst, regenweer.....ja.....dat lijkt haast bij elkaar te horen.

Herfst, najaar dus, met de winterperiode in het verschiert, tijd om weer eens wat aan hobby's te doen, aan heemkunde-activiteiten bijvoorbeeld.

Heemkunde-werk, ja, veel archiefmateriaal uitpluizen, praten met onze oudere mensen over vroeger, uitzoeken van stambomen, belangstelling tonen voor je woonomgeving, bekendmaken met achtergronden, meer willen weten hoe het landschap eens is gevormd.

Hoe is ons Denekamp ontstaan, hoe hebben zich onze boer-

Zo ziet onze dochter van zeven de herfst.

schappen ontwikkeld?

Kortom waardering opbrengen voor de natuur en de cultuur, ons overgeleverd door onze voorouders. De natuur was er, de cultuur is ontstaan door de invloed van mensen.

Cultuur ligt daarom in datgene wat ons mensen van de (overige) natuur onderscheidt. We moeten onze ogen leren open doen voor hetgeen vanuit de natuur met mensenhanden gevormd is tot wat we plegen aan te duiden als "Cultuur".

"Culturele waarden bepalen mede de kwaliteit van het leven", zei minister Brinkman onlangs.

Daarvoor is het nodig dat het cultureel erfgoed bewaakt wordt, waartoe ieder naar eigen vermogen en inzet kan bijdragen, de een passief en de ander actief.

Op deze laatste groep -de aktieven dus- wordt in toenemende mate een beroep gedaan. Hetgeen op zichzelf een goede ontwikkeling is. Ook bij ons heemkundewerk. Het betekent een groeiende belangstelling voor onze heemkundeaktiviteiten. Eveneens houdt dit in een grotere druk op de aktieve heemkundevrienden, welke groep in omvang toch al niet zo erg groot is. Immers, ook deze mensen hebben -net als zo vele andere vrijwilligers in het verenigingsleven- een normale dagtaak en zullen dus de besteding van vrije tijd wel eens moeten afwegen, soms vrij kritisch zelfs.

Een toename van het aantal donateurs is voor onze stichting ook belangrijk, omdat dan het werk, dat gedaan wordt, voor meer mensen direkt bestemd kan worden. Daarvoor is het voortdurend van belang te weten wat wij betekenen. U, donateur, lezer en andere belangstellende zou ons dit eens moeten laten weten. Wij zijn namelijk toch wel erg benieuwd hoe bijvoorbeeld dit Onderschoer nu -na bijna vijf jaar bestaan- daadwerkelijk leeft en bij u overkomt. Daartoe hebben wij ook de rubriek "voor u-door u" ingesteld.

Idealisten, zult u misschien denken, hardop zeggen. Maar die moeten er toch wel zijn. En idealisme moet uitgedragen worden door personen.....door instellingen. En als het op heemkundeterrein is willen wij, de Stichting Heemkunde Denekamp, dat bijvoorbeeld wel doen. Die Stichting wil graag de motor zijn, de instelling waar u terecht kunt, de ideeënbus, waar u de reacties kwijt kunt. Maar dan zult u haar dit wel mogelijk moeten blijven maken.

Heel duidelijk staat het de Stichtingsbestuurders voor ogen, dat ze zelf niet alle wijsheid in pacht hebben en

lang niet alles weten over het eigen heem, ons eigen Denekamp. In het vorige "woord van te vuurtn" heb ik dit ook al gezegd.

De wijsheid en kennis van ons heem kunnen we alleen maar samen verkrijgen. Hopelijk verkeert u ook in die veronderstelling. Als u dus wat te vertellen hebt, pak de pen of de telefoon. Waag het er gerust maar eens op. Of doe direct met ons mee en meldt u aan als donateur. U ontvangt dan ook nog vier keer per jaar dit contactorgaan. Tevens kunt u dan deelnemen aan de activiteiten van de werkgroepen.

In dit verband: er is nog wel ruime gelegenheid om in heemkundeverband ergens aan mee te doen. Bijvoorbeeld in het kader van dit contactblad 't Onderschoer. Want telkens is het opnieuw gereedstomen van een aflevering van dit contactorgaan voor de redactie toch wel een hele klus. Niet zozeer om kopy bij elkaar te krijgen, dat is tot nog toe geen enkel probleem. Maar wel om het kopy-materiaal getypt, gedrukt en gebrocheerd te krijgen. Want ook deze werkzaamheden worden allemaal in eigen beheer verricht met slechts een zeer klein aantal vrijwilligers, nog geen handvol. U ziet het, zelfwerkzaamheid staat bij ons hoog in het vaandel.

Daar wil ik toch ook eens op wijzen. De redactie zou het dan ook zeker niet onwelgevallig zijn dat aan dit aantal vrijwilligers een enkele zou kunnen worden toegevoegd.

Denk er dus eens serieus over na, als u daarvoor belangstelling en tijd hebt. De adressen staan achterin.

Misschien nog een fijne herfstvakantie.

Geern töt tookn keer.

Denekamp, 22 september 1983.

H.Boink.

op de hoogte

In deze rubriek houden we u dit keer op de hoogte van:

- aanwinsten bibliotheek
- bedankt - voor schenkingen
- donateursbestand
- Brunninkhuismolen Tilligte.

AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

De afgelopen periode is de bibliotheek uitgebreid met de volgende aanwinsten:

Woordenboek Twents Nederlands.K.D.Schönfeld Wichers. no. 303

Het aanzien van 1971, twaalf maanden wereldnieuws in beeld. no.304

Algemene milieustatistiek 1975-1976. no.305

Doopteel van Jan Claeszen.Wim Meilink. no.306

Landbouwperikelen. no.307

Schadelijke en lastige dieren, (informatie in woord en beeld over).no.308

Niet-zijn of welzijn(pleidooi voor 'n nieuw milieubeheer).E.Bartels.no.309

Idealisme en toerisme, 50 j.jeugdhoeu-
gen 1929-1979.H.G.Röling.no.310

Paspoort voor de Delta.Klaas Graftdijk. no.311

Jan Pzn. Coen.H.J.de Water. no.312

De geschiedenis van Israël.J.Buitkamp. no.313

Glazenierskunst. Tom Haartsen.no.314

Vervuiling van het water.F.G.de Ruiter. no.315

Natuurgebieden van Nederland.J.H.Dam no.677

De dierenwereld van Tropisch Azië.S. Dillon Ripley. no.678

Onderzoek naar milieu en natuur in Nederland 1978.(1 projectbeschrijving)no.679/1

Onderzoek naar milieu en natuur in Nederland 1978(2 publikaties)no.679/2

Alexanderschool 1923-1983.no.680

Havens. J.C.M.Meester Coppens.no.316

Schildpadden. P.Zwart. no.317

Bloemen en hun bestuiving.G.J.Zeef.no.318

Kolonialisme. Ger.Schoonderbeek.no.319

Bronzen klokken. Jopje Bakker.no.320

Dit land over de IJssel.Adr.Buter.no.321

Festschrift 25 Jahre 1952-1977. Spielmans zug der Kolpingsfamilie Metelen.no.322.

Leven en werken in Nederland 1813-1963. prof.L.J.Rogier. no.323

Oude kunst uit Twente particulier bezit. D.Hannema. no.324

De school gaat uit. Petri. no.325
(opheffing Antonioschool - Noord Deurningen).

Het begin der hervorming te Haaksbergen. D.Jordaan J.G.Hzn. no.326

In memoriam J.J.van Deinse.G.J.ter Kuile Sr. no.327

Uit de praehistorie van Overijssel.J. Butter. no.328

Uit de romantiek van het recht. G.J.ter Kuile jr. no.329

Het geslacht van Almelo in de Middeleeuwen. G.J.ter Kuile jr. no.330

De eindfase van het huis Ootmarsum. W.H.Dingeldein+ bewerkt door A.H.Hulshoff. no.331

In Overijssel benut oud papier en zijn watermerken. G.J.ter Kuile Sr.no.332

Het voorspel van den Landbrief van 1478 G.J.ter Kuile jr. no.333

"Uitgangen" en het zakelijk recht van uitgang. G.J.ter Kuile jr. no.334

het Middeleeuws Utrecht en zijn betrek-
kingen met het Oversticht. J.W.C.van
Campen. no.335

Erve ten Modenkotte. Egidius Wientjes
no.336

Feestbundel ter gelegenheid van de 60e
verjaardag van Jan Herman van Heek.
no.337

De Denekamp. Anastasius. no.338.

BEDANKT

Van de heer J.Benneker (koster
Nicolaasparochie) ontvingen
we vele bidprentjes.

De heer E.Kolbrink uit Denekamp
schonk ons boeken van de Uni-
versiteit voor zelfstudie.

Van Pastor M.Asma ontvingen we
het boekje met bestek en voor-
waarden voor de verbouw van de
r.k.Nicolaaskerk in 1910.

De heer G.L.B.Broekhuis uit
Denekamp verblijdde ons met
verschillende exemplaren van
't tijdschrift "Tweenterlaand
en -leu en -leavn".

Allemaal hartelijk bedankt.

D.A.t.B.

DONATEURSBESTAND

In de afgelopen periode hebben
de volgende personen/instel-

lingen zich aangemeld als do-
nateur van onze stichting.

P.G.Pikkemaat, Holtdijk 16,
7471 ET Goor;Hr.Postel,Meester
Mulderstr.19,Denekamp;Verbond
van Neersasse Dialektkringen
(uitgave van "de Moespot")
p/a dhr.L.van der Bremen,Karel
de Grotelaan 8,Deventer;B.Olde
Dubbeling, Over Heuvenseweg 2,
Rheden; H.G.Ottenhof,Brinkstr.
35, Denekamp; B.Rikkink, Disse
21, Huissen; H.P.M.Egberink,
Begoniastr.14, Oldenzaal.

Beëindiging abonnement wegens
overlijden: mevr. H.J.G.van
Heek-Hoogklimmer,burg.van
Veenlaan 185/337,Enschede.

BRUNNINKHUIS-MOLEN

TILLIGTE

Er bestaat een grote kans dat
de windmolen van de familie
Brunninkhuis aan de Frensdor-
ferweg te Tilligte gerestau-
reerd wordt. In de regionale
pers hebt u hierover het een en
ander kunnen lezen. Onze Stich-
ting heeft zich hiervoor vrij-
wel van het begin af inge-
zet. De activiteiten zijn twee
jaar geleden overgenomen door
de Stichting Oortman-molen,die
al met veel succes de gelijk-
namige windmolen in Lattrop
heeft gerestaureerd.

We zullen u over de verdere
ontwikkelingen in elk geval op
de hoogte houden.

H.B.

aandacht voor

Dit keer vragen we uw aandacht voor:

werkgroep geschiedenis; oproep expositie-materiaal (werkgroep exposities); Jaarboek Twente 1984; bijdrage Zomerzegels; expositie van Sint Gallus tot Sint Joäpke; heemkunde Weerselo; Jaarboek Historische Kring Vasse, Mander, Hezingen; erf Broekhuis te Klein Agelo.

WERKGROEP GESCHIEDENIS

Op maandag 5 september 1983 zijn we het nieuwe seizoen begonnen met een eerste bijeenkomst in het Heemhoes.

De groep is als gevolg van drukke werkzaamheden van enkelen, wat kleiner geworden, hopenlijk tijdelijk.

Het zou plezierig zijn als anderen de opengevallen plaatsen willen innemen.

Er zullen toch zeker wel meer mensen -oude, jonge of daartussenin- te vinden zijn, die belangstelling hebben voor de geschiedenis van Denekamp, die interesse hebben in datgene wat onze ouders, grootouders en verdere voorouders deden, hoe ze leefden, waarvan ze leefden, hoe ze hun beroep of ambacht uitoefenden, hoe ze hun godsdienst beleefden enz. We proberen daarachter te komen door oude papieren en akten door te lezen in het ge-

meente-archief en andere archieven, door oude papieren te bestuderen, kranten en voorwerpen te verzamelen enz.

Zeg niet te gauw, dat is niks voor mij, dat kan ik toch niet, probeert u het maar eens en dan zult u zien, dat het meevalt, dat het een mooie en boeiende hobby kan worden.

Ook het bezwaar: "daar ben ik te jong of te oud voor" gaat hier niet op, want we hebben zowel oudere als jongere mensen nodig.

Wat er wel voor nodig is, dat zijn drie dingen namelijk interesse, geduld en wat vrije tijd.

Onze bijeenkomsten hebben we voor dit seizoen gepland op de 1e maandagen van elke maand 's avonds om acht uur in het Heemhoes, Kerkplein 4, Denekamp. Loopt u er maar eens binnen of meldt u zich aan. Dat kan bij de redactie-leden van dit contactorgaan.

H.J.A.

OPROEP EXPOSITIEMATERIAAL

Omdat onze oproep in het vorige Onderschoer nog niet veel resultaat heeft gehad, proberen we het nog maar eens. Het gaat om het volgende, de Stichting Heemkunde is van

plan om van begin december '84 tot een week vóór Kerstmis '84 een tentoonstelling te organiseren van Kerst-groepen en stallen. Om er een verantwoorde en mooie expositie van te maken, hebben we uw hulp en medewerking nodig. We willen deze kerstgroepen en stallen nl. voor een paar weken van u lenen. Maar om er zoveel mogelijk variatie in te krijgen, dus zoveel mogelijk verschillende, waaronder ook zelfgemaakte, willen we met enkele personen rond de a.s. kerstdagen, de aangeboden stallen en groepen komen bekijken. U hoeft ze daarvoor dan dus niet extra van de zolder te halen.

Het volgend jaar, zo tegen eind november, komen we de spullen dan bij u afhalen; u mag ze uiteraard ook brengen.

De tentoonstelling is een week vóór Kerstmis 1984 afgelopen, zodat u uw kerstgroep op tijd weer in uw eigen kamer kunt hebben staan.

Het is nog wat vroeg, dat besefsen we, maar reageert u toch maar meteen, als u dit leest "aanders kôn 'ter wa es bie in gaon".

Aanbiedingen graag aan de werkgroep expositie (contactadres: H.J. Asma, W. Wegewartstraat 1, Denekamp, tel. (05413)2434.

H.J.A.

JAARBOEK TWENTE 1984

Eind oktober 1983 komt het nieuwste Jaarboek Twente weer

uit. De hierover ontvangen informatie geeft een inzicht in de verschillende artikelen, welke in dit Jaarboek komen, waarbij het opvalt dat nogal wat artikelen gewijd zijn aan ons Denekamp, of hiermee relatie hebben. Enkele zal ik u noemen: Herkomst wapens en gevelstenen van 't Huis te Breklenkamp, De Oortman-molen te Lattrop en Burgemeester Wynia, een manager in Denekamp.

Overigens: het is niet helemaal verwonderlijk dat Denekamp in dit Jaarboek extra aandacht krijgt. Dathoudt namelijk ook verband met het feit dat de officiële presentatie van het boek dit jaar plaats vindt in de gemeente Denekamp, en wel op 't Huis te Brecklenkamp.

Mocht u een exemplaar van dit Jaarboek Twente 1984 tegen de voor-intekenprijs van f.14,-- willen hebben dan kunt u dat vóór 25 oktober 1983 bestellen bij H.Boink, Diepengoor 16, Denekamp, tel.(05413)2261. Deze prijs geldt alleen als u ze tijdig afhaalt en wel tussen 1 november en 31 dec. 1983.

Nadien is het Jaarboek verkrijgbaar bij de boekhandel en bedraagt de prijs f.17,-- per stuk. Ook voorgaande jaargangen zijn daar nog in beperkte mate verkrijgbaar.

H.B.

BIJDRAGE ZOMERZEGELS

Afgelopen zomer ontving de Stichting Heemkunde Denekamp van het Comité-Zomerzegels een bijdrage van f.1000,-- in de aanschaffkosten van een elektrische schrijfmachine. Deze schrijfmachine is dringend nodig voor de redactie van 't Onderschoer. Het typen van de kopy levert soms grote moeilijkheden als gevolg van het feit dat geen goede schrijfmachine voor handen is. Bovendien kan met een schrijfmachine met verwisselbare koppen ook wat meer inhoud worden gegeven aan de opmaak van de teksten. Als alles een beetje lukt hopen we op redelijk termijn een dergelijke machine te kunnen aanschaffen, waarna we komend jaar met een wat meer gedifferentieerde opmaak van ons contactorgaan kunnen starten.

H.B.

EXPOSITIE

VAN SINT GALLUS TOT SINT JOAPKE

Onder deze titel zal van 12 oktober tot eind november 1983 in het museum Huize Keizer te Denekamp een expositie te zien zijn over het oogsten van rogge in Twente, toen. Het betreft hier een expositie welke door onze zustervereniging, de

Stichting Heemkunde Albergen is samengesteld en welke met materiaal van derden is uitgebreid. Medewerking hieraan in Denekamp wordt verleend door onze Stichting en door de Stichting Landbouwhistorie en -techniek (die ijvert voor de realisering van een museum voor landbouwtechniek).

De presentatie van de expositie geschiedt onder auspiciën van de Culturele Commissie.

De toegang is kosteloos. Bij de expositie krijgt u een catalogus. Tevens kunt u daar een boekwerkje kopen over de rogge-oogst vroeger.

H.B.

HEEMKUNDE WEERSELO

Van onze zustervereniging Heemkunde Gemeente Weerselo ontvingen we dezer dagen het zevende nummer van een door hen uitgegeven driemaandelijks orgaan.

Naast het gebruikelijke verenigingsnieuws kunt u hierin lezen over: de vier kerken van Rossum, het Stift te Weerselo, Marke Rossum, Oons Broad.

Mocht u hierover meer willen weten dan kunt u contact opnemen met de secretaris van die vereniging, de heer H.J. Schuit de Voortmors 105 te Weerselo. Een abonnement op het contactblad kost f.20,-- per jaar (woorachtig buiten de gemeente Weerselo).

H.B.

Van de heer Pikkemaat uit Beek-
Ubbergen, "geboren en getogen"
op het erve Broekhuis in Klein
Agelo, kreeg Stichting Heem-
kunde een tijdje geleden een
door hem zelf geschreven boek-
je aangeboden, getiteld: "Het
erve Broekhuis en zijn bewo-
ners".

Van het 76-pagina's tellende
boekje is slechts een gering
aantal exemplaren gedrukt,
veelal bedoeld voor familie-
leden van de heer Pikkemaat.
Op interessante wijze bes-
chrijft de auteur hierin de
geschiedenis van het erf
Broekhuis en zijn bewoners.
Het geheel is verluchtigd met
enkele foto's, afschriften van
oude akten en plattegronden.

Ons inziens een zeer interes-
sante aanwinst voor de biblio-
theek van Stichting Heemkunde
Denekamp, en aanbevelenswaar-
dig voor onze donateurs om het
boekje eens te lezen en eens
te bekijken hoe en wat je met
erf- en familienaamonderzoek
zoal kunt doen.

J.A.d.O.

De Historische Kring Vasse,
Mander, Hezinge, heeft onlangs
haar tweede jaarboekje uitge-
geven. Een exemplaar hiervan
is in onze bibliotheek aanwe-
zig.

Uit de inhoud van het
48 pagina's tellende boekwerk-
je vermelden we: Schuren in
Twente, Houtwallen in Noord
Twente, Over een richtmoal en
wat daar zoal bie komp, en Er
was eens een erf in Hezinge
dat Wigger heette.

H.B.

De rubriek "voor u door u" is bedoeld als contactmogelijkheid met onze lezers d.m.v. dit blad, waarbij met name gedacht wordt aan vragen, opmerkingen, suggesties en dergelijke. Daarnaast biedt deze rubriek de redactie ook de mogelijkheid bepaalde "vragen" aan de lezers voor te leggen.

U kunt zowel telefonisch als schriftelijk reageren bij een van de redactieleden. De adressen staan voorin vermeld.

Alweer kwam er een (telefonische) reactie uit Groot Agelo. Dit keer van de heer F. Groeneveld. De heer Groeneveld komt geboortig uit Lattrop en reageerde op "Ne knapspool" (zie nr.2/1983).

Groeneveld vertelde me dat "ne knapspool" niet hetzelfde was als "ne plof" zoals in het vorig nummer min of meer is gesuggereerd. "Ne plof" is ne proppenscheeter", zegt Groe-

neveld. Deze is gemaakt van vlierhout. Als prop werd vroeger veelal gebruik gemaakt van een knol of ook wel een aardappel.

Voordeel bij een knol was dat deze van zichzelf al gas ontwikkelt. Tegenwoordig gebruiken ze inplaats van vlierhout vaak een stuk pijp van elektriciteitsleiding en nemen dan meestal eikels.

Dat is dus wel wat anders dan een "knapspool". Maar wat is dan zo'n knapspool? Groeneveld vertelt me wat het woord "spool" betekent. Spool heeft te maken met een ganzeveer. Het eindstuk van zo'n veer is hol. Welnu dat gedeelte van de veer werd gebruikt voor de knapspool. Deze had een doorsnede van + zes milimeter en een lengte van een centimeter of acht. Er werd een stempel bij gemaakt om er mee als "n plof" te kunnen werken. Volgens werden aardappelschijfjes of plaatsjes van knollen gesneden, van ruim een halve centimeter dik. Hiermee werd dan aan weerszijden de spool dichtgemaakt, waarna met het stempel een "knap" kon worden veroorzaakt. Het was een erg mooi geluid. De "knapspool" was beduidend kunstiger om te maken dan een "plof". Lang iedereen niet kon het geduld opbrengen om zo'n ding te maken.

Want geduld was wel nodig voor het goed afsnijden van de ganzeveer.

In de eerste jaren na de laatste Wereldoorlog werd dit spel-materiaal in Lattrop en omgeving nog gemaakt en gebruikt.

Wie weet hier nog wat meer over te vertellen?

Ook onze trouwe briefschrijver Haamberg uit Slagharen gaat nader in op de "plof". Hij heeft daarvoor het boek "Twentse woorden en gezegden" van Gigengack geraadpleegd en vertelt:

"De vloerboom was bij jongens in trek als leverancier, geschikt voor het maken van "ne ploffe". Dit speeltuig bestaat uit een vleertak, waarvan het "pik" of "pit" (merg) is verwijderd. In beide openingen van de uitgeholde tak drukte men de helften van een doorgebeten eikel of propjes papier.

Met een stok (= ne plofsteam-pel: gemaakt van hazelnötten-hoolt, waarvan de houtvezels namelijk gemakkelijk af te trekken zijn) werd deze vulling weggeschoten hetgeen gepaard ging met een flinke knal."

Verder gaat de heer Haamberg nader in op het gebruik van dialekt met name in de toepassing ervan in de titel van het voorwoord aangeduid als "woord van te vuurtn" en waarover in de vorige aflevering het een en ander is geschreven.

Haamberg schrijft hierover:
"Bepaalde Nederlandse woorden

met daarin de lettersamenstelling 'eu' of 'oo' worden in het Twents op 2 manieren uitgesproken, nl. of met eu of met uu. Dit is afhankelijk van de subregio waarin men woont. Enkele voorbeelden: een deur = ne deur (o.a. Denekamp); ne duur (o.a. Geesteren); door = deur (o.a. Denekamp); duur (o.a. Geesteren); voor = veur (o.a. Denekamp) vuur (o.a. Geesteren).

Dus een woord vooraf, uitgesproken als "'n woord van te vuurtn", doet eerder denken aan een of andere historische kring uit Geesteren, Langeveen of omstreken, dan aan een heemkunde-vereniging uit Denekamp. In dat laatste geval had er mijns inziens namelijk "'n woord van te veurtn" moeten staan."

Over dit laatste hebben ons ook al mondeling reacties bereikt. Reacties welke ook in de richting van de conclusies van Haamberg wijzen.

In het laatste nummer van dit jaar komen we hierop nader terug.

Tot slot: wilt u nog eens in de vorige afleveringen nagaan wat we daar allemaal gevraagd hebben en waarop tot nog geen reactie is ontvangen? Er zit zeker nog wel iets bij waar u meer over kunt vertellen.

gelezen voor u in de krant van nu

In het afgelopen kwartaal hebben we voornamelijk in de regionale kranten de volgende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknipt en worden bewaard. Het plaatselijk Denekamps Weekblad wordt in zijn geheel bewaard. In onze bibliotheek kunt u het een en ander raadplegen.

De gebruikte afkortingen staan voor:
Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.:
Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op
Noord Oost Twente; Gezinsblad:
Gezinsblad voor Oldenzaal en omgeving.

In de serie "Kerkorgels in de regio" werden in Tubantia de orgels besproken van achtereenvolgens de St.Nicolaaskerk in Denekamp(24-3-'83; de St.Jozefkerk in Noord Deurningen 13-5-'83; de Mariakerk in Beuningen 18-5-'83; de kerk in Lattrop 27-5-'83 en het orgel van de St.Nicolaasstichting in Noord Deurningen 13-8-'83.

3000 jaar oude lans in polder gevonden; exemplaar uniek in W.Europa.(Volkskr.27-5-'83).

Boeren knielen weer bij landkruis in de Ageler Es.(Tub. en Tw.C.31-5-'83)

Een artikel over het trammetje Oldenzaal Enschede; Oldenzaal-Denekamp en Oldenzaal Losser (Gezinsbl.1-6-'83)

Heemkunde op zoek naar oude veldnamen in parochies Reutum en Haarle. (Tw.C.9-6-'83)

Heemkunde Ootmarsum wil meer jongere leden. (Gezinsbl.8-6-'83)

"Meester Dijkhuis uit Borne op 96jarige leeftijd overleden (Tw.C. en Tub.6-6-'83)

Getuige uit Ootmarsums verleden. Bij opgravingen kwam er een Bentheimer-stenen put te voorschijn uit waarschijnlijk 1684 (Tub. 11-6-'83)

Nederzetting opgegraven in Rossum (sporen van een nederzetting uit + 500 jaar vóór Christus)(Tub.11-6-'83)

Ergens in Lemselo kregen zwervers een graf in de hei.(Gezinsbl.15-6-'83)

V.V.V.-Denekamp geeft fraai boekwerk uit. (Vizier 15-6-'83)

Bejaardensoos Denekamp viert 25-jarig jubileum.(Tub.16-6-'83 en Tw.C.17-6-'83)

Een verslag van de excursie van de leden van de Stichting Heemkunde Denekamp naar Metelen(Vizier 22-6-'83)

Onderwijs-expositie in Huize Keizer "school en onderwijs in de spiegel van de tijd"(Tub.25-6 en 4-7-'83;D.W.7-7-'83; Tw.C.6-7-'83;Vizier 5-7-'83)

Alexanderschool viert 60-jarig bestaan. (Vizier 8-6-'83;Tw.C.25-6-'83;D.W.23-6-'83 Tub. 24-6-'83)

Wellicht extra geld voor noodlijdend Palthe-huis (Tub. en Tw.C.21-6-'83)

Buizerds en haviken in gevaar; roofvogels in concurrentie met jagers(Tw.C.28-6-'83)

Twents volkslied in dialect op de plaat (uitgebracht door de Tw.C.)(Tw.C.28-6-'83)

Hengelose archeologen vinden riem en schoen uit vermoedelijk de 16e eeuw. (Tw.C. 25-6-'83).

Doodgraver in Rossum vindt onder kerkhof oud urnenveld.(Tub.28-6-'83)

AKZO belooft volledige steun aan zoutmuseum in Delden (Tw.C.23-6-'83)

Een interview met burg.Norbart naar aanleiding van zijn tweede herbenoeming in Denekamp (Tw.C.30-6-'83)

Comité Zomerzegels steunt verenigingen waaronder de Stichting Heemkunde Denekamp met een bedrag van f.1000,-- voor de aanschaf van een elektrische schrijfmachine (D.W. 30-6-'83).

Overijsselsch Regt en Geschiedenis 125 jaar (Tw.C. 30-6-'83).

Flora langs de wegen krijgt meer kansen (Tw.C.1-7-'83)

Raad van Denekamp akkoord met herstel van beltmolen in Tilligte(Tw.C.1-7-'83)

Oortman-molen in Lattrop is in oude glorie hersteld. (Tub.8-7-'83 en Tw.C.5-7-'83)

Wagbermen krijgen meer fleur. (Tw.C.7-7-'83)

Raad Losser eens met woningbouw in Beuningen. (Tub.8-7-'83)

Graven honderden middeleeuwse mensen gevonden tijdens graafwerkzaamheden in de binnenstad van Dordrecht. (Volkskr.7-7-'83)

Hitte bereikt record, in Hengelo 35,3°C. (Tub. 12-7-'83)

Natuur-wandelingen van Natura-Docet in de maanden juli en augustus (Tub.12-7-'83; Tw.C.13-7-'83; D.W.14-7-'83).

Goorse oudheidkamer in fabriek van Janink (Tw.C. 16-7-'83)

Werkloosheid in Twente 22% (Tw.C.20-7-'83)

Historische Kring Losser wil opgegraven communiebank, die als fundering is gebruikt, een plaats geven in een nog op te richten historisch museum. (Tw.C.21-7-'83)

Frater schenkt heiligenbeelden een nieuw leven. Frater Angelico uit Borculo restaureert heiligenbeelden enz. (Tub.25-7-'83)

Bijbelse geschiedenis van Oldenzaal in Palthuis (tot 3 okt.a.s.) (Tub.en Gezins.bl. 27-7-'83)

Weefschool van Thomas Ainsworth in Goor blijkt nu café. (Tub.26-7-'83)

In de rubriek "Van eigen erf" een gesprek met de secretaris van de Stichting Heemkunde Denekamp, de heer Boink, over de op- en inrichting van een landbouwmuseum in Denekamp. (Tub. 30-7-'83)

Een reportage van een 2-weekse boottocht over de Regge en de Twickelervaart door 2 journalisten van Tub. (Tub.29-7 en 12-8-'83)

Historische vondst bij graafwerkzaamheden; resten van een voormalige havezathe aangetroffen in Albergen. (Tw.C.1-8-'83)

Bacterievuur grijpt in Denekamp om zich heen. (Tw.C.9-8-'83 en D.W.11-8-'83).

Graf van grondlegger "De stoom" in Goor ontdekt (Edward Ainsworth een broer van Thomas Ainsworth) (Tub.9-8-1983).

Schrale oogst brengt boeren in moeilijkheden. (Tw.C.10-8-'83)

Fietsrally bij 350jaar huis te Brecklenkamp. (Tub. 10-8 en 15-8-'83; Tw.C.10-8 en 15-8-'83; D.W.11-8-'83)

Alleen nog grondwater voor besproeien van landbouwgrond. (Tw.C.13-8-1983).

Onze voorouders aten kwalitatief gezien ver onder de maat. Een artikel van Harry Wonink over de maaltijden van het "gewone

volk" in de laatste decennia van de vorige eeuw. (Tub. 16-8-1983).

Bank overvallen in Lattrop (Tw.C. en Tub. 17-8-'83).

Dader bankoverval in Lattrop gepakt. (Tw.C. 22-8-'83)

Zomer van 1983 hard op weg naar droogte-record. (Tw.C. 23-8-'83)

J.Norbart geeft startsein voor herinrichting dorps-centrum. Aanleg dorpsperif in Denekamp is begonnen. (Tw.C. en Tub. 27-8-'83).

Heemkunde Albergen krijgt geld voor haar onderzoek. (Tw.C.26-8-'83)

Onderzoek bouw Twentse boerderij bijna afgerond (Tub. 27-8-'83).

Ootmarsum krijgt bij Los Hoes uniek museum (Tw.C.27-8-'83).

In de rubriek "Van eigen erf" de eerste aflevering van een serie, waarin aandacht wordt geschonken aan de verschillende historische kringen en heemkunde-stichtingen in het oosten van ons land. Als eerste is aan de beurt de Stichting Heemkunde Denekamp. (Tub. 27-8-'83).

Droogte brengt grote sterfte onder beuken. (Tw.C.30-8-'83).

Meer toerisme in regio (besteding in Overijssel naar 1 miljard. (Tw.C.31-8-'83).

In de zaterdag-afleveringen van Tubantia wordt de serie "Stille getuigen" nog steeds voortgezet op 27-8-'83 de 88ste aflevering. Deze serie gaat over merkwaardige monumenten, gebouwen, stenen, bomen enz. in het oosten van ons land.

Bijeenkomst Stichting Historische Kring Vasse, Mander en Hezingen in teken van uitgave jaarboekje '83/'84 (Tw.C.3-9-'83).

H.J.A.

Onlangs was het 75 jaar geleden dat in Denekamp de Boerenleenbank werd opgericht. Een kort historisch overzicht wil ik u hiervan weergeven.

Zo omstreeks de eeuwwisseling hadden de boeren in Denekamp, evenals de kleine boeren in andere streken van ons land, het moeilijk. Om zich te kunnen handhaven en zo mogelijk hun bedrijf te kunnen uitbreiden, hadden ze kapitaal nodig. Wel niet de tonnen die tegenwoordig vaak nodig zijn om nieuwe stallen e.d. te bouwen, het ging toen vaker om bedragen van zo rond de vijftig gulden, nodig voor het kopen van een koe erbij, het aanschaffen van nieuw gereedschap en dergelijke dingen.

Bij de "echte" banken hoefden de boeren daarvoor niet aan te komen, die deden meer grote zaken. Als gevolg hiervan vielen ze weleens in handen van woekeraars en bij tegenslagen waren ze dan aan de willekeur van deze mensen overgeleverd.

Nu leefde er in Duitsland van 1818 tot 1888 een zekere Friedrich Wilhelm Raiffeisen, die burgemeester was in verschillende plaatsen in Westfalen, waar de landbouwers het ook bepaald niet best hadden.

Hij zette zich in voor hulp aan de boeren. Eerst door charitatieve acties, maar later zag hij in dat dit geen blijvende oplossing kon bieden. Daarom begon hij in 1864 met de coöperatieve kredietverlening. Zijn werk werd fel bestreden, maar de geestelijkheid van zijn tijd waardeerde zijn werk wel.

In Nederland begon men met deze landbouwkredietbanken in de laatste jaren van de negentiende eeuw. In Denekamp probeerde men het in 1907. Deze eerste poging mislukte, omdat de boeren hier, ervoor, een coöperatieve zuivelfabriek hadden zien mislukken en verschillenden van hen hierdoor een financiële strop hadden geleden.

In 1908 probeerde men het opnieuw. Kapelaan Roeleveld, een neef van de grootvader van de huidige Roelevelds uit Beuningen, en meester Mulders namen het initiatief. Op 12 februari 1908 kwamen er zo'n zestig personen in het gebouw Concordia bijeen en na een overtuigende toespraak van

de kapelaan besloot men tot oprichting van de bank. Van de zestig aanwezigen gaven zich er zesentwintig ter plaatse op als lid en kort erna was het ledental tot eenenzestig gestegen. Het waren overigens niet alleen boeren maar ook kleine middenstanders die zich aanmeldden. De schoolmeester G.W.Goorhuis, die vijftien jaar later, in 1923, samen met de onderwijzers Mulders en Bernink en nog drie andere leerkrachten het eerste onderwijzersteam van de R.K. Jongensschool zou vormen, werd de eerste kassier van de bank.

Deze bank was gevestigd in het woonhuis van de meester aan de Wilhelminastraat, hoek Sloetstraat.

In het begin konden de "klanten" er alleen op zondag na de kerkdienst terecht. Het bestuur bestaande uit de heren G. Veldkamp, H.Mollink, H.Gosemeijer op Voskamp, G.Scholten en G.Ensink was dan aanwezig en besloot of iemand wel of geen lening kon krijgen. Ook spaarders, die tijdelijk hun geld kwijt wilden, konden er terecht.

Eenmaal in de maand moest het bestuur verslag uitbrengen aan de Raad van Toezicht, die toen bestond uit kapelaan Roeleveld, J.Heerink en J.Bodde op Schildman.

In 1933 overleed de kassier. Zijn zoon G.J.Goorhuis nam deze taak van hem over. De zaken gingen steeds beter en vooral na de laatste oorlog groeide de bank voorspoedig, zodat in 1949 een nieuw pand, aan de burgemeester Hoogklimmerstraat in gebruik werd genomen. In 1967 werd ook dit weer te klein en bouwde men de huidige bank aan de Eurowerft, die intussen ook al weer een keer is uitgebreid en aangepast. Zes jaar later, in 1973 ging G.J.Goorhuis na veertig dienstjaren met pensioen, en kwam de leiding in handen van de huidige directeur, G.C.van Luyn, die wordt bijgestaan door zeventien personeelsleden, door een bestuur van drie leden en door een Raad van Toezicht, eveneens uit drie leden bestaand.

Eveneens in 1973 en wel op 25 juni werd de Boerenleenbank in Denekamp omgedoopt tot Rabo-bank, als gevolg van de fusie van de boerenleenbanken met de Raiffeisen-banken. Deze fusie verliep in Denekamp zonder grote problemen, ook al omdat hier ter plaatse geen Raiffeisen-bank bestond. De belangrijkste verandering was de naams-wijziging.

Overigens was het niet zo dat voor alle boerenleenbanken

en Raiffeisen-banken in Nederland op bovengenoemde datum de fusie inging. Als gevolg van de zelfstandigheid van de afzonderlijke banken was dat allemaal verschillend en zelfs op dit moment in 1983 bestaan er in ons land nog "zelfstandige" boerenleenbanken, maar of ze deze zelfstandigheid nog lang kunnen bewaren is de grote vraag.

H.J. Asma.

DENEKAMP. Zondag jl. ten ses uur had de maardvergadering plaats van de R. K. Jongelingen- en Mannenvereniging „Concordia.” Na opening door den President installeerde de Zoon Eerw. Heer Pastoor den WelEw. Heer Kapelaan Lowes als Adviseur der vereniging met eene hartelijke en blijde toespraak. Hij verheugde zich over den sterken aangroei van het ledental, wekte allen op om te zijn trouwe en werkende leden der vereeniging, die de goede ideeën omtrent doel en werking verspreiden en nieuwe leden winnen tot bloei van Concordia, tot heil en geluk van Denekamp.

De Eerw. Adviseur dankte voor de bewezen hulde, en bracht op zijn beurt hulde aan de leden, die toonen met een goeden geest bezield te zijn, omdat zij gaarne een priester als adviseur in hun midden zien.

Hij beloofde verder zijn steun en ijvervolle medewerking tot bereiking van het schoone doel dezer vereeniging: „de godsdienstige en maatschappelijke belangen van Denekamp's Katholieken te bevorderen en anti-christelijke invloeden te weren.”

De President de heer G. W. Goorhuis, sprak in naam van alle leden een woord van dank tot den Z.Ew. heer Pastoor, een hartelijk welkom tot den nieuwen Adviseur, weidde nog even uit over de zedelijke noden van den mensch welke door niemand beter gekend worden dan door den priester, en eindigde met den wensch dat de leden met hun Eerw. Adviseur en het Bestuur nog lang mogen samenwerken in oprichte eensgezindheid en vriendschap.

Huts te Breklenkamp.

Ja, er kwam redding voor het Huis te Breklenkamp. Vijftien jaar lang had de Enschedese industrieel Arnold Helmich van Heek, groot vriend van de natuur en van de oudheid, vergeefse pogingen in 't werk gesteld, om het huis van de eigenares in handen te krijgen. De aanhouder wint en zo mochten hij en zijn echtgenote in de zomer van 1941 het genoegen smaken, het huis met 3½ hectare omliggende grond te kopen. Het was hun niet te doen geweest in het bezit te komen van een interessante bouwval, hoe schilderachtig die ook mocht zijn, maar van den beginne af had het bij hen vastgestaan, dit gebouw uit zijn vervallen staat op te heffen, er weer iets goeds van te maken. Direct na aankoop werd contact gezocht met een goede timmerman te Denekamp, wiens eerste taak het was, het dak waterdicht te maken. Tegelijk hiermede werd het plein binnen de gracht gezuiverd van de Doornroosjeachtige wildernis van struik en boom en dorens, en werd de dichtgeveende gracht uitgemodderd. Daarbij kwam heel wat voor de dag: vele stenen van de afgebrokkelde borstwering, brokken steenhouderswerk en een massa gebroken glas, porselein en aardewerk: baardmannetjes, kannen en kruiken, muurtegels, borden, schalen en kopjes, en, niet te vergeten, vele fragmenten van dikbuikige wijnflessen. Het oudste goed, o.a. Delfs blauw, dateerde uit het begin van de zeventiende eeuw, de tijd van de bouw. Alles werd netjes schoongemaakt en op de vloer van de grote opkamer neergelegd.

Met de restauratie werd belast de niet lang geleden gestorven architect Van Broekhuizen te Hengelo. Enkele jaren voor de aankoop reeds had de heer Van Heek zowel hem als het Rijksbureau voor de monumentenzorg gepolst over de mogelijkheid van restauratie. Van de zijde van Monumentenzorg kwam het antwoord: ondoenlijk, maar Van Broekhuizen meende de vraag bevestigend te mogen beantwoorden. En hij kreeg gelijk: het lukte, eigenlijk nog boven verwachting, maar het kostte veel geld, misschien meer dan een nieuw gebouw had vereist. Maar zo gaat het immers in de meeste gevallen bij de renovatie van monumenten.

Ofschoon hieraan geen ruchtbaarheid mocht worden gegeven, stond het van den beginne af bij de nieuwe eigenaars vast, dat het Huis te Breklenkamp een jeugdherberg zou worden.

En het is er een geworden, een perfect tehuis voor de jongere en oudere jeugd. De bouwval is omgetoverd in de beste jeugdherberg van Nederland. Grote voorzichtigheid was er echter in de bezettingstijd geboden, opdat er niets van dit doel, dat slechts aan enkele ingewijden bekend was, uitlekte. En er moest traag worden gewerkt, opdat het huis in de oorlog niet gereed kwam, om inbeslagneming te voorkomen. De aanschaffing van bouw materiaal in de oorlogs-jaren was uiteraard een vraagstuk op zichzelf. Er moesten bijpassende bakstenen zijn, Bentheimer zandsteen, tegels voor de vloeren, ijzerwerk en glas, en dan zeer veel eikenhout. Want nagenoeg al het oude houtwerk was verrot en moest stukje voor stukje door nieuw worden vervangen. Zelfs gelukte het de beide balklagen, acht meter lange eiken stammen, te vernieuwen. Eén voor één werden de oude balken er uitgehaald om plaats te maken voor nieuwe; een moeizaam werk. En op de balken kwamen brede eiken planken te liggen; balken zowel als zolderplanken werden niet geschaafd, doch werden enigszins ruw gehouden. Veel zandsteen moest er worden behouwen voor nieuwe raamkozijnen met kruisribben; hun aantal werd groter dan het oorspronkelijke, omdat ook de Zuidgevel van vensters moest worden voorzien. Gestadig had het werk voortgang, maar vijf lange jaren is er gewerkt, voor het werk af was en op 23 November 1946 kon de nieuwe jeugdherberg feestelijk worden geopend en overgedragen in beheer aan de "Stichting Jeugdherbergen in Twente".

Niets werd gespaard om het exterieur zijn oude luister te hergeven en het interieur volkomen aan zijn doel te doen beantwoorden. Want het spreekt vanzelf, dat de oude indeling als woonhuis met boerderij niet behouden kon blijven; deze beantwoordde niet aan de eisen, die er aan een jeugdherberg mogen worden gesteld. Het middenstuk van het huis is nu één grote zaal geworden, die dienst doet als eet- en recreatieruimte. Wie haar binnentreedt, gevoelt onmiddellijk, dat hier sfeer heerst. Die zware balken en eiken betimmering, die zandstenen vloer, die kruisramen met in lood gevatte ruitjes -waarin o.a. de gekleurde wapens Bentinck en Van der Marck zijn geplaatst- die brede zandstenen schouw uit 1657, die open haard, die stevige tafels en stoelen, die oude boerenkist, die smeedijzeren lichtkronen en wandlampen, zij helpen alle om karakter te scheppen. Een hoekje is gereserveerd voor de leestafel. Op de tafels en in de vensterbanken staan

het gehele jaar door bakjes en vazen met wilde bloemen, kleurige bladeren en vruchttakken, en in de grote bruine kan op de eiken kleerkist prijken regelmatig forse, afgesneden takken van boom en heester. Hieruit leert men al dadelijk de herbergvader als een vriend van de natuur kennen.

De rechter zijvleugel, voorheen deel en stallen, bevat beneden hal en ontvangruimte, garderobe, wasgelegenheden, toiletten en bergplaats; de linker op begane grond de keuken, waar het maal voor de vaak meer dan honderd monden wordt bereid. Achter de keuken, boven een ruime kelder, een grote opkamer, die haar oorspronkelijk plafond van schilderijen op blauwe grond heeft behouden en door de eigenaars gereserveerd is.

Van de hal leidt een fraaie brede trap -alles glanzend en gaaf eikenhout- naar boven. Daar zijn de slaapzalen, de toiletten en de waskranen, één voor de vrouwelijke, één voor de mannelijke gasten van het huis, ieder met veertig bedden, telkens twee boven elkaar. Zonder bezwaar kunnen er dus tachtig personen worden geherbergd, maar bovendien kunnen er op de ruime zolder onder de kap nog matrassen voor een twintigtal anderen worden gespreid, iets wat herhaaldelijk nodig blijkt in het zomerseizoen. Op de eerste verdieping beschikken ook de herbergouders over een zeer mooie kamer.

Sinds de jeugdherberg "Huis te Breklenkamp" haar poorten opende, heeft zij haar recht van bestaan overtuigend bewezen. Ja, zij was het noodzakelijke sluitpunt in de driehoek van dergelijke huizen, welke de Stichting in Twente bezit. De oudste is "Het Iemenschoer" te Delden, dat zo juist zijn 25-jarig bestaan heeft gevierd en gevestigd is in een landhuis even buiten de kom van het stadje. De naam vereist verklaring; hij betekent bijenstal of bijenschuurtje, want iemen zijn bijen en een schoer is een af-dak, waaronder de korven zijn geplaatst. Dat Iemenschoer is goed door de oorlog heengekomen; gebouw en meubilair bleven gespaard en in 1946 kon weer met het werk worden begonnen. Bij een capaciteit van 42 bedden bedroeg het aantal overnachtingen in 1947:3700, in 1948:4500, dat is 2400 boven de raming. Indien de jeugdherberg was volgeboekt, werd aan onverwachte gasten een onderdak gewezen in een naburige boerderij.

De tweede is "de Doevenbree" bij Nijverdal, eveneens gevestigd in een reeds bestaand huis. Deze heeft in de oor-

log ernstig geleden en is nadien gevorderd als woonruimte door het gemeentebestuur van Hellendoorn, in welke gemeente zij ligt. Maar kort geleden heeft het laatste gezin deze woning verlaten. Toen is er aanstonds begonnen met de herstelling van het in- en uitwendige, die het beide wel nodig hadden en is een jong echtpaar aangesteld tot herbergouders. In Juni 1949 is de Doevenbree heropend. Ook hier een korte verklaring van de naam: doeven zijn duiven, en een bree is een complex van akkers op een es.

De eerste bezoekers van de jeugdherberg in Breklenkamp, die onder de hoede was gesteld van het echtpaar Brilleman, waren jonge Joodse mensen uit Amsterdam, die de dance macabre waren ontsprongen en met Kerstmis 1946 naar hier kwamen. Daarop volgden duizenden anderen uit alle delen van het land, van Bellingwolde tot Zierikzee, van Naaldwijk tot Enschede. Met Pasen 1947 kwam er een groep van de Nederlandse Reisvereniging. Deze mensen werden ten dele bij boeren in de omtrek onder dak gebracht en genoten daar onbeperkte gastvrijheid. Ja, de hospitaliteit der Breklenkamper boeren is wel spreekwoordelijk. Zij werden opgenomen in de huiselijke kring en mochten met Pasen mee aanschikken en eieren eten naar believen. En toen vonden de gastheren en -vrouwen nog, dat ze veel te weinig hadden gegeten!

In Augustus 1948 sloeg de Speeltuinvereniging Hoofddorpskwartier te Amsterdam hier drie weken haar tenten op, onder goede leiding. In October daaropvolgend was er een cursus voor onderwijzers over de onderwijsvernieuwing, die goed slaagde. Een der mooiste herinneringen heeft de herbergvader aan een werk cursus van de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Utrecht, die geheel in het teken van Twente stond; natuur en landschap, architectuur, folklore, industrie, handel en verkeer -zij werden alle door deskundige personen behandeld. En zo zou ik kunnen voortgaan. De belangstelling van individuele trekkers, van groepen en van personen, die het Huis te Breklenkamp als conferentieoord kozen, was eigenlijk overstelpend. In 1947:7000 overnachtingen. In 1948:8000 (2000 boven de raming). De zeer moderne en comfortabele inrichting van dit huis, gelegen in een ideale landelijke omgeving, heeft grote aantrekkingskracht voor de natuurminnende trekkers.

Prettig werk noemen de herbergouders het bezoek van scholen en vooral van de lagere scholen hebben zij steeds veel genoeg beleefd. Ook de ervaringen met individuele trek-

kers waren zeer gunstig. Buitenlanders komen er in ruime mate; in de eerste plaats Denen, dan Noren, Zweden, Engelsen, Fransen, Belgen, ja zelfs enkele Amerikanen en Br.-Indiërs. Vooral de Denen weten deze jeugdherberg te vinden, maar zij stellen wel eens problemen. Zij komen op de onmogelijkste tijden en meestal in het holst van de nacht. Maar over hen zijn de ouders niet al te best te spreken, want het zijn meestal groepen van ouderen, die zich moeilijk kunnen gewennen aan de discipline, die er nu eenmaal moet heersen in de herberg, wat tot gemakkelijke situaties aanleiding heeft gegeven. Vraag het de heer Brilleman en zijn vrouw maar eens.

Want discipline orde en tucht zijn onmisbaar. Gemeenschapszin moet er worden aangekweekt en de gasten zijn verplicht corvée te verrichten: bedden opmaken, vloeren vegen en schrobben, aardappels schillen en wat dies meer zij. En wie zich zou misdragen binnen of buiten de herberg, wordt gestraft met inhouding van zijn trekkerskaart. Maar gelukkig behoefde deze harde maatregel hier zelden of nooit te worden toegepast.

Het spreekt vanzelf, dat de herbergouders zorgvuldig moeten worden gekozen en dat zij vele goede kwaliteiten moeten bezitten: tact om met jongeren en ouderen gemakkelijk te kunnen omgaan, om de hun toevertrouwde trekkers te raden en te helpen; gaven om hun grote huishouding te leiden en dan zo economisch mogelijk. Voorts is het van de grootste waarde, als de vader geen vreemdeling is in de streek, als hij een vriend van de natuur is en wat afweet van planten en bloemen, van vlinders en vogels, van stenen en fossielen, van mens en maatschappij in zijn streek. Want de jeugdige trekkers zijn bijna zonder uitzondering natuurliefhebbers; velen hunner zijn lid van de Nederl. Jeugdbond voor Natuurstudie. Gewapend met een trekkerskaart, zwerven velen in hun vakantie van jeugdherberg naar jeugdherberg, blijven er een nacht of enkele nachten en zoeken dan een volgend steunpunt op, een ander knooppunt van het net, dat de Nederlandse Jeugdherberg-Centrale over het hele land heeft geworpen. Voor hen is de herberg het oord om te slapen en te eten, terwijl zij overdag de omtrek verkennen. Anderen blijven er wel eens in groepsverband een week onder leiding en maken ernst van het verblijf, dat zo ten goede komt aan lichaam en geest. Wie zou zo iets vijftig jaar geleden mogelijk hebben geacht?

Genoeg is er geschreven en gesproken over het vraagstuk van de hedendaagse jeugd, over de gevaren die haar bedreigen, de oppervlakkigheid, die haar kenmerk schijnt te zijn! Zo las ik kort geleden in een omzendbrief van de Stichting Jeugdherbergen in Twente. "Hier mag er wel op gewezen worden, dat de Nederlandse Jeugdherbergen ongetwijfeld een belangrijke bijdrage leveren, zo niet tot de oplossing, dan toch tot een gunstige ontwikkeling van dit vraagstuk, waarbij hulde mag worden gebracht aan de jeugdherberghouders, die bewust van hun verantwoordelijkheid in dezen, een moeilijke maar dankbare taak vervullen.

Het is mede aan hun tact en inzicht te danken, dat geen hunner in Twente over onaangename ervaringen met jeugdige trekkers gewaagt.

Wel moesten nieuw toegelaten trekkers soms wennen aan de gang van zaken, maar dank zij het voorbeeld van ervaren trekkers en een enkele terechtwijzing van de vader en moeder was de juiste toon en houding altijd spoedig gevonden."

Over de mogelijkheden, die natuur en landschap in die Noordoostelijke tip van Twente, rondom de Jeugdherberg Huis te Breklenkamp, bieden, voor elkeen, een volgende keer.

(Uit: Weer en Wind 1949
door W.H.Dingeldein).

(wordt vervolgd)

Dee t nat hef maakt
Zorgt t er ok wa veur dat t weer dreug wodt.

(vandaag Hosanna - morgen kruist Hem)

Ik lasse daor ien 't Onderschoer
een wondermooi gedicht.

't Is van mevrouw Bos-Hermelink
dat e'j goed edaone wicht.

Ja, Jans ok Markus wel enuumd
kenden ze wied ien 't rond.

Umdat z'hum ok hebt wegeslept
daor van zien Twentse grond.

Naor Ommens concentratiekamp
wat hef hi'j daor eleden.

Mar die hum det hebt an edaon
woor bint die luu op heden.

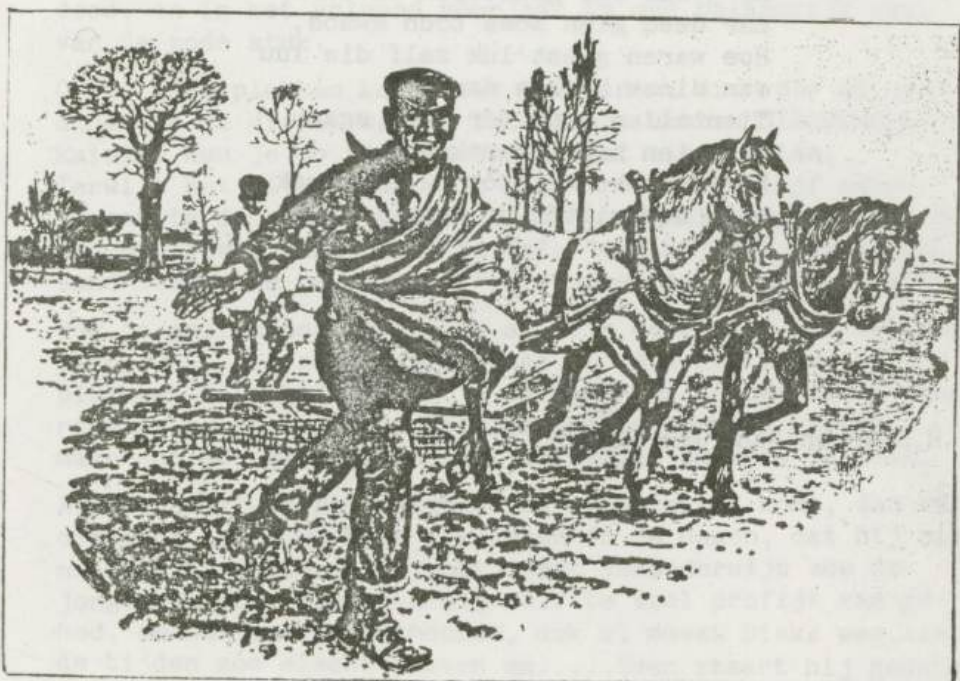
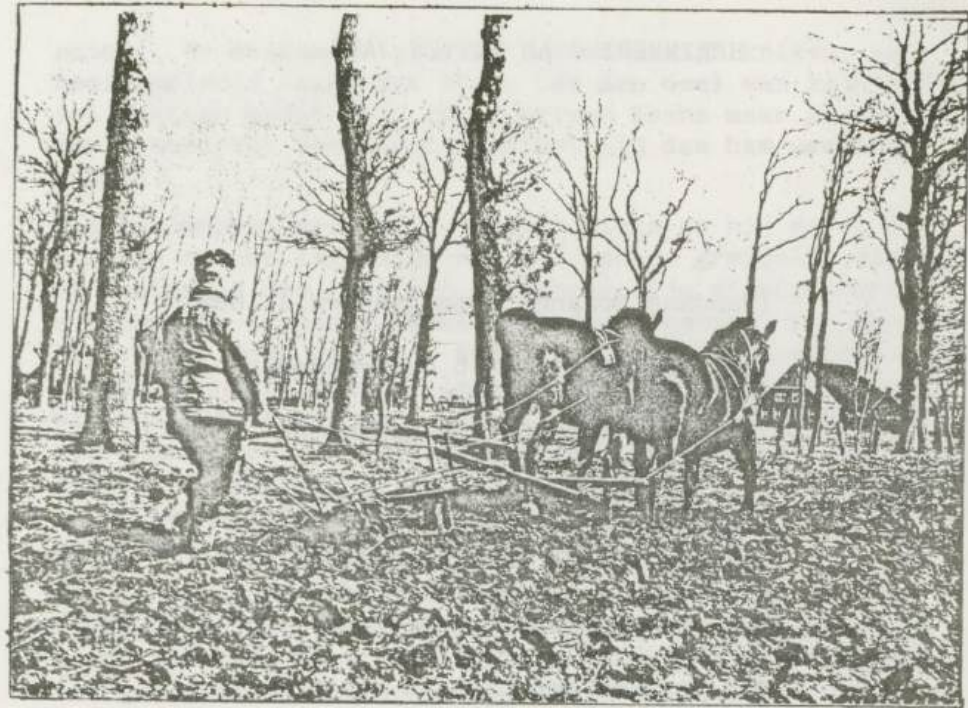
Hi'j was wel geesteluk esteurd
mar deed gien moes toch kwaod.

Hoe waren geest'luk zelf die luu
van disse kwaoje daod.

Tientallen bint d'r dood egaon
daor ien het Ommenskamp.

Mar Jans hoewel toe ok een wrak
hi'j aoeverlèèfd de ramp.

H.Sterken Rzn. Den Hulst.

In het "Onderschoer" no. 1 van dit jaar hebt u een artikel kunnen lezen met de titel "voorjaar op de boerderij", zoals zich dat vijftig jaar geleden afspeelde. Thans willen we u als min of meer vervolg daarop iets over het najaar op de boerderij van vijftig jaar geleden vertellen, wederom door middel van een krante-artikel zoals wij dat hebben gevonden in de collectie van meester Bernink.

De sfeer die het artikel ademt zal menig lezer er toenopen het artikel in een ruk uit te lezen. Hoewel toen de realiteit van alle dag zullen nu bij menigeen nostalgische gevoelens, wellicht gevoelens van een beetje weemoed de lezer baas kunnen worden. Maar dat is niet erg, laat u rustig even gaan, als u dat nodig vindt. Vooral bij de al wat oudere lezer(es) zal dit artikel vele herinneringen oproepen aan meer of minder plezierige momenten. Momenten waartegen nu door een lange tijd "van bezinning" vaak anders wordt aangekeken.

Wij, als de redactie van dit kwartaalorgaan, stellen het erg op prijs eens iets van uw eigen ervaring op dit gebied te mogen horen. Deze oproep geldt natuurlijk met name voor de agrariërs onder onze lezers. Dan kunnen we daarover ook eens een keer schrijven in dit blad. U hebt er vaak geen weet van hoeveel plezier u daarmee weer andere mensen kunt doen. En voor de Stichting Heemkunde Denekamp is het van groot belang te weten hoe het leven er vroeger aan toe ging. Dus een reden te meer om na het lezen van dit artikel ons eens te schrijven of te bellen, want dat mag ook.

Kunnen we afspreken dat u dat eens bekijkt? Bedankt, alvast.

Dan nu het verhaal dat wordt weergegeven in de oorspronkelijke spelling.

Wanneer in de vroege morgenuren de boer zich door de al witbeijzelde weide naar zijn vee begeeft, stapt hij onwillekeurig een oogenblik sneller, als wil hij zich haasten, om al de werkzaamheden die hij noodzakelijk voor den winter nog moet verrichten, nog te kunnen volbrengen. En zittende onder zijn koe, temidden van de reeds kille

natuur, de melkemmer gedrukt tusschen zijn knieën, het hoofd geleund tegen het dier, dat een deel van zijn moeitevol bestaan moest zijn, maar helaas thans maar al te vaak een schadepost beteekent bepeinst hij den hem wachtenden arbeid.

Als het melken gedaan is, moeten Dieks en hij eerst de slooten om het lage stuk weiland, en de greppels, die door de koeien in den loop van den zomer zijn dichtgetrapt, schoonmaken, zoodat straks met den regentijd het overtollige water goed weg kan. Eigenlijk moest dit verleden week al gebeurd zijn maar de laatste aardappels moesten er eerst uit. Ja, 't is wel zoo, wat hij pas nog gelezen had in een keuringsrapport in 't landbouwblad, dat nog veel te veel boeren de afwatering van hun weilanden niet in orde hebben. En 't is toch zoo gemakkelijk te begrijpen wat een schade een slechte afwatering doen kan aan de zode.

Als in den winter maar steeds het water tot in de zode staat, gaan bij zacht weer heel wat wortels rotten, en wordt het land zuur, door gebrek aan lucht, noodig voor een goede omzetting der organische bestanddeelen.

En ook bij afwisslend vriezen en dooien gaan veel planten dood, en in het volgend voorjaar is een belangrijk deel van de zode stuk.

Op de kale plekken komen dan onkruiden, die voor de voeding van de dieren weinig beteekenis hebben. Slakkenmeel en kaïniet kun je op zulk land ook niet uitstrooien. Terwijl het witte vocht uit het warme koeienlijf neerplonst in den emmer kijkt hij een oogenblik opzij waar zijn oogen blijven hangen aan de vele "pollen" die overal in 't land staan als gevolg van "overbemesting" door de koeien.

Ook de pollen moeten er nog af, als de koeien uit het land zijn, want als ze blijven staan, worden het later kale plekken. Eigenlijk moest je de mest den heelen zomer door regelmatig verstrooien, als de koeien verweid worden, maar -op een gemengd bedrijf is altijd zooveel te doen.

Als Hendrik Jan het volgend jaar van school komt, dan kan die mooi zulke werkjes opknappen in de dagen, dat hij niet naar de Landbouwschool moet. Want vakonderwijs zou de jongen hebben, daar had hij zelf te veel profijt van gehad, om hem dat te onthouden, ook al moest Dieks weg, als de tijden zoo slecht bleven en.....Even staart hij gedach-

tenloos voor zich uit, maar dan schudt hij het hoofd en mompelt: "Maar es zien". En terwijl hij opstaat om den vol-len emmer door den wattenzeef leeg te gieten in de melkbus en een andere koe opzoekt, gaan zijn gedachten verder.

Slakkenmeel had hij dit jaar maar weinig gekocht, want tot nu toe had hij altijd een vrij groote hoeveelheid hiervan gegeven, zoodat in de grond een reserve was ontstaan, waar hij hij wel een paar jaar op zou kunnen teren. Bovendien waren de prijzen de laatste weken steeds opgelopen.

Jammer dat het Algiersfosfaat, dat veel goedkooper werd aangeboden, eigenlijk zoo weinig resultaat gaf op zijn hooge eschgrond. Hij kon het wel eens probeeren op de lage weiden, die was wat zuur en op zulk land waren de resultaten beter, had hij gelezen.

De akker bij de kerk moest deze week nog met rogge bezaaid worden, waar de "Origineele" maar voor moest dienen. Er lagen daar geen andere roggeperceelen in de buurt, zoodat de kans op verbastering heel klein was en hij de eerste jaren geen nieuw zaaizaad meer behoefde te koopen.

Een dag of tien geleden had Dieks de mest op 't land gebracht en het geploegd. De grond was nu genoeg betakt om deze week te kunnen zaaien, want zaaien met de machine op den verschen voor, daar had hij al scha genoeg van gehad.

Zelf moest hij het dan maar zaaien, want Dieks egde de grond veel te veel. Hij kon het hem maar niet aan zijn verstand brengen, dat dat vele eggen de grond te fijn maakt en daardoor in den herfst bij slagregens de grond zoo dicht sloeg, dat de plantenwortels niet genoeg lucht konden krijgen om voldoende te ademen.

Wat had die eigenwijze knecht hem uitgelachen, toen hij hem dat eens had trachten uit te leggen. "Menschen en dieren", zei hij, ja die moeten lucht happen, maar de planten! Hij had nog nooit een plant met een bek gezien, dus -als de baas hem wat wijs wou maken moest ie eerder opstaan!"

't Was een beste vent, die Dieks, eerlijk, trouw en een goeie werker, maar veel verstand had hij nou eenmaal niet. Er waren meer van die dingen van den lateren tijd, waar hij niet "aan" wou.

Daar had je nu het machinaal zaaien van rogge, waardoor je later nog eens een paar keer schoffelen kon en waar-

door je tengevolge van een betere belichting steviger planten kreeg, zoodat het gewas niet zoo gauw legerde, hij geloofde er niet in; ook al zag hij, dat de breedwerpig gezaaide rogge allemaal lag, zooals deze zomer, terwijl de op rijen gezaaide daar hoegenaamd geen last van had. Dan was het toeval, volgens Dieks.

Zaaizaadontsmetting vond Dieks geldwegsmijterij. Enfin, hij had zich nooit ernstig kwaad gemaakt over de zelfverzekerde beweringen van zijn ouden knecht, en had altijd zoo gedaan, als hij door ervaring en door de voorlichting van zijn Landbouwbladen meende, dat de voordeligste manier was.

Het was onbegrijpelijk dat er nog boeren gevonden werden, die hun Landbouwblad zóó lazen, dat het met het bandje erom in de kachel verdween. Er waren óók onder de boeren nog heel wat Dieksen, en die het toch beter weten konden, dan zijn knecht.

Daar had je nou die kwestie van de verkaveling ook. Wat een groot belang was het niet voor bijna alle eigenaren, wanneer ze hun land meer bij elkaar kregen. Wat kostte het niet een onnoodige hoeveelheid arbeid, zooals de toestand nu was. Zooals dit weiland hier nu ook lag, een uur gaans van de boerderij. Wat een tijdverlies, als je dat eens ging optellen! Om dan nog maar niet te spreken van 't onmogelijke om eenig toezicht op het vee te houden. En je kon het land als je de zoden goed wou houden, ook niet alle jaren hooien; voor inkuilen was het gewas ook niet geschikt door den grooten afstand.

Goed, dat hij er aan denkt, hij kon een deel van de knollen in den loop van de volgende week nog wel inkuilen; want hij had toch veel te veel om dezen herfst op te voeren; en dan kon hij het vrijgekomen land ook nog inzaaien met rogge.

Dat inkuilen van knollen leek hem al heel mooi toe. Verleden winter had hij 't gezien bij zijn broer op "De Veldkamp". Hij kon op 't eind van de hooge kamp een vrij diepe kuil maken en dan de knollen "koud inkuilen", door den hoop direct met een 50 à 60 cm. dikke zandlaag te bedekken. Trouwens, broeien zou het toch wel niet erg in dezen tijd van 't jaar. Zijn broer had hem nog op 't hart gedrukt, dat hij ze er vooral goed in moest trappen, dan was er geen sprake van mislukken. De vrouw en Hendrik Jan konden

Dieks dan zooveel mogelijk helpen plukken. Als de hoop een beetje bezakt was, moesten ze ook de kanten goed met grond bedekken. Mooi voer was 't geweest op "De Veldkamp", niet erg zuur, en volgens zijn broer lustten de dieren het graag en gaven ze er best melk op. Dan kon hij ook nog even wachten met het aanspreken van zijn pershoopje, dat hij dit najaar als proef gemaakt had. 't Was lastig, dat die grond aan de eene kant er telkens afgleed, doordat de hoop wat scheef zakte. De landbouwleeraar, die hij erbij haalde zei, dat het kwam, doordat de broei naar één kant getrokken was door de wind en dat hij aan de windkant zakken of een kleed had moeten hangen om dat te voorkomen. Als 't goed gelukte zou hij 't volgend jaar nog meer inkuilen, want het kon er tegenwoordig niet meer af, veel voer te koopen. Jammer was 't, dat het zooveel werk meebracht door de massa's gras, die je verrijden moest. Niet dat hij tegen wat werk opzag, hij niet, en z'n vrouw ook niet.

Die begon 's morgens ook al om half zes en had de heele dag hard werk met de huishouding en de boerderij. Alles deed ze getrouw mee. Van wieden en schoffelen tot het binnehalen van den oogst toe, en dan de regelmatig weerkerende dagelijksche werkzaamheden als melken, voeren, melkerij schoonmaken en meer dergelijke. Ja, een vrouw van een zandboertje had toch wel een zwaar leven, veel te zwaar voor een vrouw. En als de zaak dan nog maar vooruitging, dan getroostte je je al die moeite; beter dan in dezen tijd nu je voelde, al meer af te glijden.....

En terwijl hij naar huis reed in het eerste licht van een stralenden October morgen, starend naar de breede rug van zijn paard..... ploegen dieper de rimpels zich in vermoeide gezicht van dezen stoeren werker. ≈

W.

Nr.

Denekamp den 4 Januari 1883

Ingevolge het bepaalde bij de verordening op de invordering van het vergunningsrecht voor den verkoop van sterken drank in het klein in deze gemeente, heb ik de eer U onderstaande specifieke opgaaft te doen toekomen van de sommen, door mij in het afgelopen jaar ter zake van de heffing van dat recht ontvangen.

De Gemeente-Ontvanger van Denekamp

Aan

heeren Burgemeester en Wethouders

van

Denekamp.

A. H. H. H.

NAMEN DER PERSONEN, DOOR WIE HET RECHT IS VOLDAAN.	OPGAAFT DER LOCALITEITEN, WAARVOOR HET RECHT IS VOLDAAN, MET VERMELDING VAN WILK EN NOMMER.	DEGELFDE OPGAAF ALS HIERNEVEN VAN DE LOCALITEITEN, WAARIN TUSCHEN ZATERDAG AVOND EES EN MAANDAG OGHTEND EES UREN GEEN STERKE DRANK WORDT VERKOCHT OF GESCHONKEN.	BEDRAG VAN HET BETAALDE RECHT.
J. Geersen	en de heuken en kane vijk B.D. 22: 75	"	10
J. L. Smoijink	de heuken vijk hamel vijk B.D. 22: 75	"	10
A. Beijerink	de heuken vijk P. 22: 25	"	10
A. Meesink	de heuken en kane vijk P. 22: 18	"	10

Hoewel het aantal inwoners van Denekamp in 1883 heel wat kleiner was dan tegenwoordig, blijkt thans 12000, en toen rond de 3818 op 31 december 1883, waren er in de hele gemeente toch 21 adressen waar men vergunning had om sterke drank te tappen en te verkopen.

Uit een lijst van januari 1883 blijkt dat de ontvanger van de gemeente in 1882 f.210,-- heeft binnengekregen als gevolg van "het vergunningsrecht voor den verkoop van sterken drank in het klein in deze gemeente". Dit vergunningsrecht bedroeg toen f.10,-- per vergunning. De meeste belastingen, heffingen en prijzen zijn de laatste 100 jaar wel wat meer gestegen. En dat is tot op zekere hoogte ook wel begrijpelijk.

In bovengenoemde lijst kan men ook lezen wie in die tijd de "kroegbazen" van de gemeente Denekamp waren, waar ze woonden en voor welke "lokalen" de tapvergunning gold.

- J.Geersen Buiten Denekamp nr. 75 keuken en kamer
- J.L.Snoeijsink Dorp Denekamp no.154 beneden-voorkamer
- A.Beijersink wijk Tilligte no.24 keuken
- H.Reerink wijk Tilligte no. 18 keuken en kamer
- J.Mensink Wijk Tilligte no.20 keuken en zijkamertje
- A.Wintels Dorp Denekamp no.186 keuken en kamer
- H.J.van Blanken Dorp Denekamp no.181 grote keuken en beide voorkamers
- G.Hesselink wijk Gr.Agelo no.77a keuken
- J.Olde Dubbelink Dorp Denekamp no.42 keuken en kamer
- B.Hesselink Oud Ootmarsum no.13 keuken
- J.M.Veldman Dorp Denekamp no.62 keuken en zijkamerje
- M.M.Suskind Dorp Denekamp no.90 beneden voorkamer en woonkamer
- G.Knipppers Dorp Denekamp no.65 grote voorkamer en achterkamer
- H.Mensink Dorp Denekamp no.43 keukens, voorkamer en zijkamer
- L.H.Elkus Dorp Denekamp no.177 voorkamer en winkel
- G.Knipppers Dorp Denekamp no.151 keukens en kamer
- J.Wigger Lattrop no.13 keukens en kamer
- G.Horsthuis Lattrop no.65 keukens
- W.IJzereef Buiten Denekamp no.104 keukens en kamer
- F.Steggink Oud Ootmarsum no.28 keukens

J.H.Koning Dorp Denekamp no.55 keuken gelagkamer voor-
kamer naast de winkel.

Uit deze lijst is op te maken dat er honderd jaar geleden in Denekamp enkele echte herbergiers waren en dat de rest het als nevenberoep uitoefende; de meeste "tappers" waren hoogstwaarschijnlijk kleine boeren, vooral die uiteraard in de buurtschappen.

H.J.Asma

Jan was bie n dokter. 't Gung em nich good, en t etten
smaakn em ok nich meer zo. 'n Dokter mean dat hee t met de
leawer har en vroeg: "Dreenk ie geern n börrrelke?"

"O joa", zea Jan, "veur t etten n stuk of drie en 's oams
goa k gearn in t cafe en dan wot t er ok nog wa n stuk of
zes".

"Ja", zeg n dokter, "dat kan zo nich vèdan goan, ie dreent
te völ borrels en voezel vekot oe leawn".

"Joa dokter, dat heb ik ok a wa mearkt", zea Jan, "bie
niks vegeet de tied zo rap as bie 't dreenzen".

"Zee kuiert van mien soepn," zea de kearl,
"mer over mien n grootn dôst kuiert ze nich".

In het vorig artikel over de LattroppeL school hebt u kunnen lezen over een vergoeding uit de gemeentekas, welke het bestuur van de R.K.school in Lattrop zou ontvangen, nadat de school "geschat" was.

Van de heer Hoitink uit Denekamp is een uiteenzetting ontvangen hoe dit eigenlijk in zijn werk ging: "De bijzondere scholen zijn veelal na 1920 gebouwd. De Lageronderwijswet 1920 trad pas medio 1922 in werking. Vanaf 1922 verleenden de gemeenten dus rechtstreeks medewerking. Men gaf een rentevergoeding voor de geschatte waarde van de school. Omstreeks 1936 kon deze vergoeding afgekocht worden. Hoewel toendertijd vele schoolbesturen van deze regeling gebruik maakten is in de gemeente Denekamp alleen door het schoolbestuur in Lattrop hiervan gebruik gemaakt.

Tot zover de uiteenzetting van de heer Hoitink, waarvoor mijn hartelijke dank.

In een eerstvolgend artikel hoop ik op dit onderwerp nog terug te komen.

In de vorige aflevering lezen we dat er op 30 december 1921 een raadsvergadering is gehouden, waarin mededeling is gedaan van de goedkeuring door Gedeputeerde Staten van de opheffing openbare lagere school te Lattrop.

Toen kwam ook aan de orde het probleem met de kinderen, welke niet naar de R.K.lagere school zouden gaan.

De ouders van deze kinderen verlangden, volgens hun beginselen, christelijk of openbaar onderwijs.

Volgens een wettelijke regeling was het mogelijk dat voor kinderen, voor wie openbaar onderwijs werd verlangd, dit gegeven kon worden aan de dichtbij gelegen openbare lagere school. Was echter de afstand tot die school meer dan vier kilometer, dan moest desgevraagd de gemeente bijdragen in de kosten, verbonden aan het bezoeken van die school. Maar ook kon onder bepaalde voorwaarden en indien hieraan de voorkeur werd gegeven, huisonderwijs worden gegeven, eveneens op kosten van de gemeente.

In verschillende brieven aan de gemeenteraad en zelfs aan Gedeputeerde Staten werd er door de ouders van deze kinderen op aangedrongen, dat voor hun kinderen huisonderwijs zou worden gegeven en wel in de opgeheven openbare lagere

school in Lattrop. Lange debatten in de gemeenteraad werden aan deze kwestie gewijd, voordat men tot een oplossing kwam. Zelfs werd door het raadslid Kristen een schriftelijk voorstel bij B. en W. ingediend, om door Weerkamp en Kemperman de afstanden te laten opmeten van de woningen der betreffende kinderen naar de openbare lagere scholen in Breklenkamp en in dorp Denekamp.

Uiteindelijk werd dan toch een regeling getroffen, want op 16 maart 1922 rapporteert het college van B en W aan Gedeputeerde Staten dat aan de kinderen van drie gezinnen uit Lattrop huisonderwijs zal worden gegeven. Dit onderwijs vond plaats aan de opgeheven openbare lagere school te Lattrop en wel met ingang van 13 maart 1922. Het werd gegeven door meester Tukkers. Deze datum was dus een week nadat de R.K.school geopend was op 6 maart 1922.

Voorlopig (heette het) werd door meester Tukkers zes uur per week op de openbare lagere school les gegeven en wel maandags van 16.30 uur tot 18.00 uur, woensdags van 13.00 uur tot 16.00 uur en vrijdag van 16.30 uur tot 18.00 uur.

In een schrijven van Gedeputeerde Staten van 4 juli 1922, gericht aan B en W van Denekamp, wordt deze regeling -hoewel wel aan de wettelijke voorschriften is voldaan- hoogst onbevredigend genoemd.

Men verzoekt te bevorderen dat er meer uren voor het huisonderwijs beschikbaar worden gesteld.

Naast de bestaande zes lesuren zouden toegevoegd moeten worden: dinsdag van 16.30 uur tot 18.00 uur en donderdags van 16.30 uur tot 18.00 uur, zodat men op een geheel van negen lesuren per week zou komen.

Of deze negen lesuren per week ooit gerealiseerd zijn is niet na te gaan. Misschien is dit toch wel korte lesrooster zelfs de aanleiding geweest voor de ouders van de kinderen, welke huisonderwijs genoten, om hun kinderen thuis te houden. Want uit een verslag van de raadsvergadering van 27 juli 1923 blijkt, dat de ouders van leerplichtige kinderen te Lattrop, welke huisonderwijs voor hun kinderen wensten, aan de verplichtingen die de "Leerplichtwet" daarvoor stelde, niet te hebben voldaan. B en W zijn van mening dat het huisonderwijs nu is vervallen en willen, nadat hiervan een verzoek door de ouders is ingediend, alsnog een beslissing nemen of de kinderen dit huisonderwijs verder kunnen ontvangen, oftewel een vergoeding wordt toegekend voor het bezoeken van scholen meer

dan vier kilometer van de woning gelegen.

Op een raadsvergadering van 4 september 1923 wordt een verzoek van de betreffende ouders behandeld om te willen voortgaan met huisonderwijs aan hun kinderen. Voorzitter Wynia adviseert om afwijzend op dit verzoek te beschikken. Naar zijn mening zou het huisonderwijs, dat hoogstens vijf of zes uur per week zou bedragen, niet opwegen tegen normaal schoolbezoek, waar twintig uur per week les werd gegeven. Beter was het om een vergoeding te verstrekken voor het bezoeken van een school, meer dan vier kilometer van de woning van de leerlingen gelegen. De adressanten zouden dan hun kinderen naar de openbare lagere school in Breklenkamp kunnen laten gaan.

Door een raadslid wordt opgemerkt "...dat de heren wetgevers die in Den Haag woonden hun kinderen op de tram konden zetten en van dit euvel geen weet hadden. Als ze echter met de situatie hier ter platte lande op de hoogte waren, zouden ze wel anders gaan denken".

Volgens de voorzitter zou er een vergoeding kunnen worden gegeven en zouden de kinderen met een karretje naar school gebracht kunnen worden. Overeenkomstig het advies wordt besloten de belanghebbende ouders hiervan in kennis te stellen. Dit hield dus in dat op het verzoek om voortzetting van huisonderwijs, afwijzend was beslist.

Nadien zal er in het gebouw van de voormalige openbare lagere school van Lattrop ook wel geen schoolonderricht meer hebben plaatsgevonden, want in de notulen van B en W van 17 maart 1924 staat het besluit om een advertentie te plaatsen in de "Courant van Bruggeman en Verhaag", inhoudende de verkoop van de openbare lagere school te Lattrop voor afbraak. De afbraak werd voor 836 gulden gegund aan B. Bolscher uit Vasse, onder voorwaarde -alvorens met de afbraak te beginnen- het geld te storten bij de gemeente-ontvanger.

Vervolgens werd in 1925 het hoger gelegen terrein, waarop de school heeft gestaan, door de gemeente Denekamp afgegraven. De hiervan afkomstige grond werd toen verkocht aan o.a. G. Wigger voor dertig cent per kubieke meter. Zo eindigde het bestaan van de openbare lagere school in Lattrop, welke oorspronkelijk omstreeks 1799, op deze plaats was begonnen als een markeschool. Alleen de veldnaam "'n Schoolbearg" zoals het perceel nu nog wordt genoemd, herinnert eraan dat hier ruim 125 jaar lang, door diverse opeenvolgende generaties, onderwijs genoten werd. J.A. den Ouden.

(wordt vervolgd)

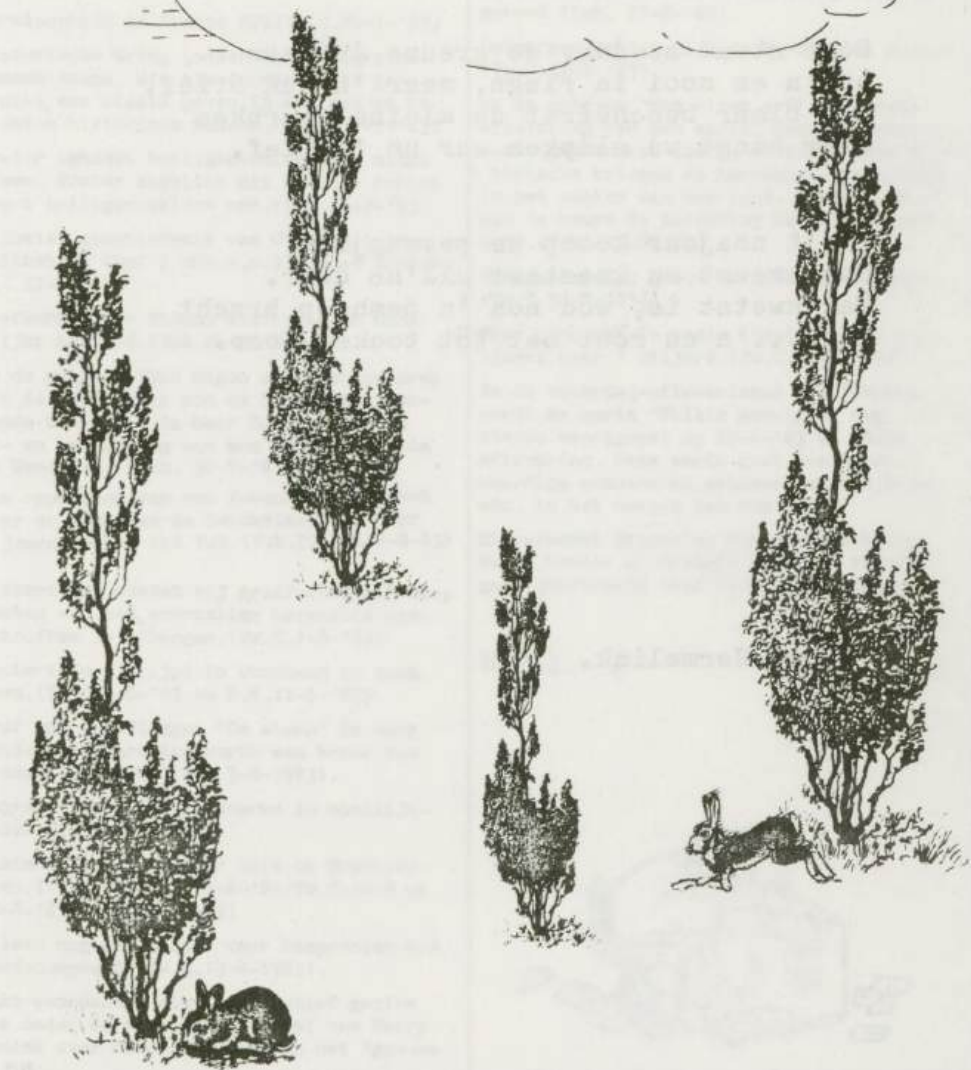

'n Mais steet à weer heel mooi op 't laand
en wocht op 'n lekkere zun noa reagn.
Zee hopt op fleenk goaldn keurn,
veur 't vee is dat 't weenter 'n zeagn.

Doar stoat ze dan, de greune Juffers
op 'n es mooi in riegn, meer 'n luk stief.
Völ blaar beschêêrmt de kleine keurnkes
meer hangt wà slâpkas ear um 't lief.

In 't noajoar koomp de pesmasjien,
dee kneust en knestert all'ns doar.
Wat kwetst is, wöd noa 'n peshoop bracht
en.....'n es röst oet töt tooken joar.

E.Bos-Hermelink.

Op een stralende zondagmorgen in juni van dit jaar stapte ik op de fiets, op weg naar het Lutterzand. Via Berghum en Punthuizen ben ik bij het Wesselinkhoes het natuurbied binnengegaan. In dit gebied heb ik tijdens een avondexcursie een ontmoeting gehad met een Nachtzwaluw, die mede door de stormen van de jaren '73 en '74 zijn leefgebied enorm heeft uitgebreid. Want de Nachtzwaluw heeft juist open plekken nodig tussen dennen, zandverstuivingen en heide. Ook de Jeneverbesstruiken hebben hiervan weten te profiteren. Maar zaailingen van deze prachtige struik zijn nergens te bekennen. Er zit zaad genoeg aan, maar dat wil op de laag humus niet ontkiemen.

Toch zal er iets moeten gebeuren, als we die prachtige struiken willen behouden voor de toekomst, want als we niets doen zullen de Jeneverbesstruiken door ouderdom sterven en geen nakomelingen meer hebben. Daarom is de werkgroep flora en fauna van de Stichting Heemkunde al begonnen met proeven te doen om alvast wat te gaan stekken om zodoende toch weer jonge Jeneverbesstruiken te krijgen. Het moet wel op deze manier, want je kunt de klok nou eenmaal niet honderd jaar terugdraaien. Toen is immers dit landschap ontstaan, overigens ook door menselijk toedoen. Al was het toen onbewust. Herders leden hier een armoedig bestaan en trotseerden zon, regen en wind.

Terwijl ik zo wat liep te dromen en piekeren over hoe het vroeger was geweest, ontdekte ik een grote open plek. Hier heeft de eigenaar ongeveer één hectare dennebos gekapt, en aan de rand daarvan een hoogzit of uitkijktoren gebouwd. Van hieruit kan er prachtig worden geschoten op nietsvermoedende reeën, hazen, konijnen of fazanten. Maar daar zullen we het maar liever niet verder over hebben.

Als ik zo sta te kijken naar een Boomleeuwerik, die hoog boven mij enkele rondjes draait, duikt er voor mij uit het bos een reemoeder met een kalfje op. Roerloos blijf ik staan en alleen mijn hoofd steekt boven de struiken uit, zodat ze mij niet of nauwelijks kunnen zien. Het reekalfje volgt de moeder op de voet en samen verdwijnen ze weer even geruisloos als ze gekomen zijn, het bos weer in.

Even later trok de splinternieuwe hoogzit mijn aandacht. Ik klom er eens in. Ik zou er geen spijt van krijgen, want ik hoorde dat ik niet alleen was, want een boomkruipertje bleef steeds in de buurt en piepte angstig in mijn richting, alsof hij of zij bang was, dat ik kwade bedoelingen had. Vermoedelijk had hij ergens in deze hoogzit zijn nestje verborgen. Dus ik zocht naar een mogelijke nestplaats tussen de palen en planken.

Maar ik schrok wel even toen ik plotseling met mijn neus vlak onder een wespennest stond. Hangend aan een balk en de ingang aan de onderkant. Door een spleet tussen het hout, kon ik mooi zien, hoe het dagelijkse leven eruit zag bij een wespenfamilie, want waarschijnlijk door de warmte, of door ruimtegebrek hadden ze het onderste gedeelte van het nest open en bloot, zodat ik prachtig kon zien hoe de net gearriveerde wespen hun voedsel aan de achtergebleven wespen inclusief de koningin overgaven. Ook kon je zien hoe de larven gevoerd werden. De indeling zag er als volgt uit: Een papierachtige bol met aan de onderkant een opening. In het hart van het nest was een open cel waarin de koningin zich voortdurend achterwaarts terug trok. Er omheen zaten een stuk of tien verpopte larven die onder hun dekseltje een wesp aan het worden waren. Daaromheen zaten de larven, die ongeduldig met hun kop in het rond draaiden en bedelden om wat voedsel, dat vooral bestaat uit vliegen en sap van zoete vruchten. De kleinste larven zaten in de buitenste cellen, maar die kon ik niet goed zien, omdat ik er een beetje schuin onder moest kijken.

In het midden van de hoogzit stond een zitbankje, waarvan ik dankbaar gebruik maakte. Plotseling hoorde ik wespengezoem tussen mijn benen en jawel hoor, bij nader onderzoek zat er in de hoogzit nog een wespennest, en wel onder het zitbankje. Deze was echter veel kleiner als het eerste nest. Opvallend was ook de dubbele wand om het nest voor de isolatie. In het najaar sterft het hele wespenvolk uit, op de koningin na, die zoekt net als het Lieveheersbeestje een geschikte plaats om te overwinteren om in het volgende voorjaar alleen en ergens anders met een nieuw nest te beginnen.

Er zijn veel mensen die bang zijn voor deze insecten, maar een wesp steekt alleen maar als hij zich bedreigd voelt. Maar je moet wel oppassen, wanneer je buiten zoetigheid zit te eten of te drinken, dat je er niet per ongeluk

eentje in je mond krijgt, of er boven op gaat zitten. Een dikke bult en hevige jeuk zal hiervan het gevolg zijn.

Blindevliegen daarentegen zijn veel gemener, en die hoor je ook niet aankomen. Als je merkt dat je gestoken bent, is het al te laat, en spoedig verschijnt er een grote bleke bult, die wel twee dagen jeuken kan. Gelukkig komen ze hier niet veel voor.

Het Boomkruipertje begon ook weer mijn aandacht te trekken en ook hij had een nest in de hoogzit, en wel in een andere hoek.

Zo kun je in de natuur ieder ogenblik weer iets meemaken en genieten van alles wat groeit en bloeit en ons altijd weer boeit. Als je je ogen maar open doet en je oren spitst.

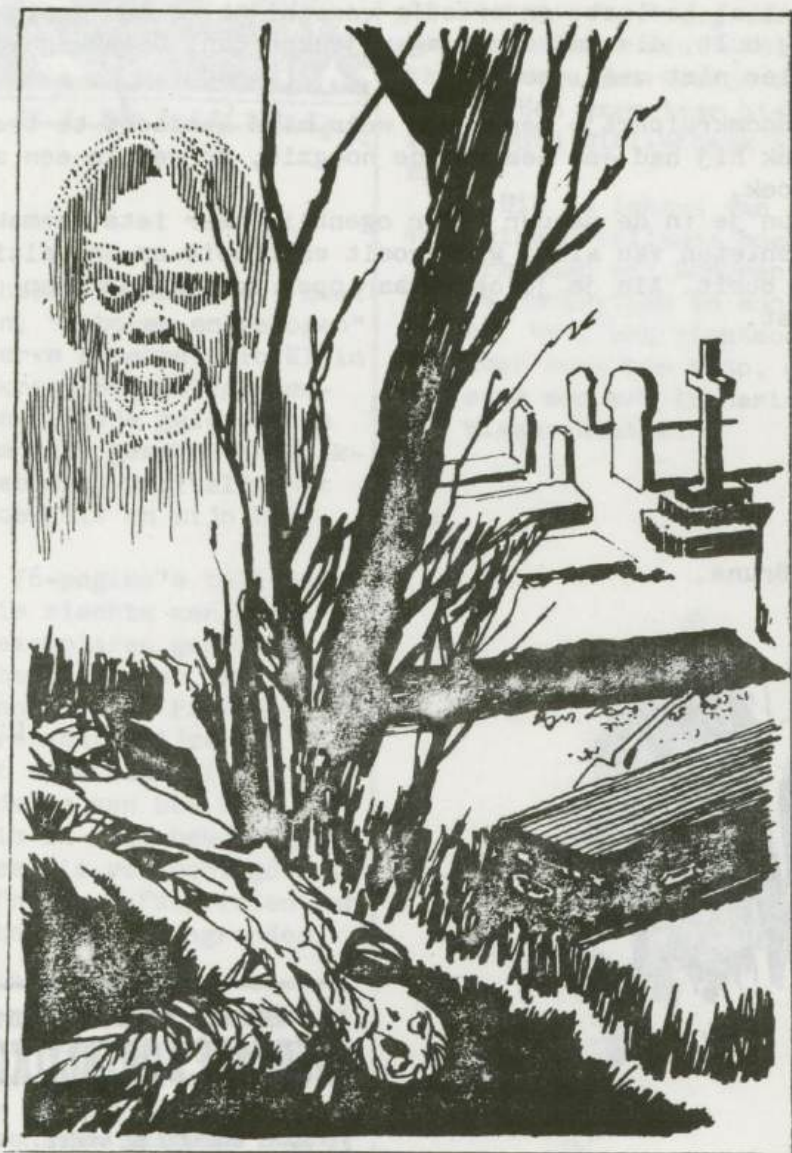
Jos Bruns.

BOOMKRUIPERS

Weerselose Courant
22 februari 1919

Steeds voorhanden:
VERKADE'S ONTBIJTKOEK
Biskwie en Beskuit,
(zonder bonnen) en busjes 242
Denekamper Lutterzandjes.
Minzaam aanbevelend,
B. Snijders, Denekamp.

Uit: Nederlandse Volksverhalen

A 'j nog ees met oale leu an 't kuiern komt, dan heur iej mangs nog dinge verteln, waar de leu rechtevoort gin weet meer van hebt.

No was ik kottens, nog ees biejen oaldn boer, dee nog an speuk geleuwn. Hee veteln 't een en 't aandern wat hee zölf har beleafd, of wat hee van heurn zegn har. Too hee zo an 't kuiern was mos ik weer an mien Mooder deankn, dee wus ok aait precies, wanneer d'r vezeit zol komn. As de klink van 't fenuus lossprung, dan koj d'r van opan, dat d'r smirrags of 's oavends wat kwamn. Vaak kwam 't oet, of 't fenuus aait geliek har, dat wee'k nich meer. As d'r biejen boer witte moos (boerenkool)tuske in 't laand stun, dan kwam d'r gauw nen doodn en zo meer.

De leu warrn vroger na biejen geleuvig en ze zagn oaveral wat in good of slecht. Zo veteln mien Mooder oons vaak, van de Vaar dee neargens bang veur was, ok nich veur speuke. Op 'n moal wör d'r verteld dat 't zol spookn op 'n kearkhof. Verschillende leu harn mangs, as ze d'r langs kwamn nen wittn schim tuske de grafsteen zeen. Op 't lest drof d'r gineen meer langs. Meer mien Vaar was bang. Meer Grova was nich bang. Hee wearkn op 'n groot kasteel en as hee noa hoes gung, was de nöagste weg langs 'n kearkhof. 't Was de weenterdag en de moan scheen healter. Ze hadn geald beurt en zodöanig was 't luk laat wördn. "Wiej goat nich langs 't kearkhof", zea zien'n kameroad. "Nich? En woarum dan nich?" vreug Grovaa. "Bis doe bang veur 'n spook?" Grovaa nam zien'n goastok stewwig in de knuuste en gung wa langs 't kearkhof. Doo hee veur 't hek was, bleef hee stoan en keek d'r deur. Joa warachtig doar zag hee 't spook, waar de leu almoal zo bang veur warn. 'n Laankgerekt ding was 't met 'n kleed an, dee de aarm in de heugte stöckn. Mangs zwaain hee met de aarm. 't Was eerlik 'n griezellig gezicht. Mer Grovaa wol d'r meer van zeen, van weeten.....Hee deu 't hek, wat nooit op slot was, los en... street op 't spook an. Hee har wal 'n luk beaft, hef hee later verteld..(Want nen opschepper was 't nich) meer too hee endelik veur 't spook stun, zag hee wat 't wa was. Nen boam dee witkalkt was en waar de moan opscheen, was 'n gruwelik spook.

Hee gung weerum, deu 't hek achter zik too en gung noa hoes.

Of de leu um geleuwn wolln is nich zeker. Ze vunn 't meestal vólste mooi as d'r eargns wör verteald van speuk. Ieleu bint allemoal gek", mot hee hebn zegd. "iej maakt oewzölm wat wies!"

Op 'n aander moal was d'r bieje hem in de noaberschap 'n vearkn kraank en de leu vertealn weer oaver heksen. Dow hee dat deer door zag lign, met 'n schoem op 'n bek, zag hee a gauw dat 't stoep har had. Meer hee zea niks, want d'r was iets bieje um opkömn, ne ondeugende gedachte natuurlik. Ik wil dee domme boern ees wat leern dach e, meer alleen doo ik het nich. "Weej wat d'r gebeurn mot," ik zal Potjensken de bieje haaln, want dee weet allns van heksen en speuke". De leu, woar het vearkn van was, vunn 't wa best, as zée d'r meer nich bieje hoown te wean. Potjensken was 'n heel klein ondeugend oas, en dee vunn't ne hele mooie grap dee Grovaa um doar in de gauwigheid verteald har....

Dat kon nog mooi wördn, net wat veur um. En too tegn oamd wör 't vearkn slacht. Ne fleske jenever hadn ze de bieje stoan en dee wör eerst efn good ansprökn. De hele familie dee höln zich an de kookaant en leutn zich geelsnich zeen. Eindelijk hadd'n dee twee kearls 't zowied, dat ze 't vearkn schoon hadn. 'n roomske wördn in de grond stopt. En 't het en de niern en ok de maag wördn ok good votlegd zolang. Too kreeg 't kleine Potjensken de opdracht, dat hee alle klear oet mos trekkn. En dat deu hee. De klear kwamn in nen zak en wördn too op de schoefkoar legd. En too....mos hee in 't vearkn kroepen. Potjensken pasn d'r precies in. Hee vunn 't wa na griezeli....Zo good en zo slecht as 't gung wör 't met nen dikkn stopnoald weer too neijd. Too d'r nog 'n lochtgat in was zea Grovaa: "Kaans wa loch krieg, Jensken?" "Joa", kwam d'r too ne rare stem oet 't vearkn dee reup: "töt nog too nog wa, haal dee leu oet de kökk'n aans hol ik nich lang meer vol". Grovaa haaln de leu, dee stom veur zik hen zatn te kiekn, oet de kökkn. "Is 'n duuvel", vreug 'n boer, der oet. Is hee droet?" Grovaa zetn bedeankelik gezicht. "Nee leu noch nich, meer noe möj mie helpn," zea Grova, "een of twee zeker". "Is dat wa in orde met 't vearkn?" vreug 'n boer als meer. "Now, um oe de waarheid te zegn, nee. 't Vearkn is met 'n duuvel bezett'n". "Wat zeg iej mie now, 'n duuvel?" "Mer ik heb um te pakkn as iejleu efn goat biejlöchtn, dan spöl wie het wa kloar." "Woar is Potjensken dan, dee wol ja helpn, zea 'n boer.

"Joa, den heft ter a lang tuske oet hoalnn." Was mosn zee, met schrik achter Grova an, zo wit as 'n liek.

'n Boer dörf de löcht nich boavn 't vearkn holn. Noe mos de vrouw 't doon, zo good en slech as 't gung.

Grova maakn met de haan boavn 't vearkn nen grootn hoop poespas, en too kwam d'r oet 't vearkn ne doffe stem.

Grova vreug noe 'n moal: "Zitts doe de nog in?" "Joa ik wil d'r oet, ik wil droet". (Potjensken begint benauwd te kriegn).

Meer de leu wussn nich aandars of 't was de duuvel dee doar sprak. En too nam Grova 't mes en deu 'n eerstn droad los. "Ik loat um droet noe,"zear e. En too vleugn ze allemoal vot, alle kaantn oet....want 'n duuvel kwam veurn dag, en zwaain met beide aarm um zik hen. Gillend vleugn ze op 't hoes an. 'n Boer struukeln oaver 'n stalbessum. De vrouw harn scholdook oaver 'n kop slaagn. En de twee wichter laggn te krönn van schrik op de groond. Meer 'n duuvel was vot.

Grova veagn zich 'n zweit van haan en 'n kop en nam nen fleenkn slok oet de fleske.

Dan wör 'n boek weer too neijt.

De familie was helemoal wied van 't vearkn vot goan, zo dicht mögelik bie de hoesdeur. Ze kneepn um wa, meer ze leutn 't nich oet.

Potjensken was a lang 't bos inkröpn. Grova reupvan wiedn tegn de leu: "Wat 'n geluk dat 'n duuvel d'r oet is. Doar mag ijeleu wa blier um wean, heur".

"Dat zin ok wa, na blier", gaf'n boer töt bescheet. Hee har noa den slok oet de fleske, wel Grova um anböddn har, weer 'n luk mood kregn. "Och vrouw", zea'n boer, "stoa doar nich meer zo te beawn. 't Is ja gebeurd hee is ja vot, d'r oet".

Grova stun doar meer stiekum te lachn. Dat hek toch meer efn mooi kloar spölt. Hee har d'r ok nog wat met verdeend. Hee har te doon maakt, dat hee en Potjensken 'n dik stuk van 't vlees kreeg en 'n dik stuk spek. En iedermaal as ze langs 't hoes van 'n boer kwam, reupn ze um noa, "Woj nog 'n stuk vlees metnemn, wiej könt het toch nich almoal op en vunn 't mer better nich te völ van dat behekste betoverde vlees te etn". Want ze haddn 't wa verdeend zean ze dan tegn mekaar allebei, Grova en Jensken.

Zo gung 't met 'n duuvel in Tilligte in de slachtmoand van 1916.

Gemeente Ootmarsum.

No. 174.

OOTMARSUM. 1 April 1930.

ONDERWERP:

Lichtmast te Groot-Agelo.

Wij zouden het ten eerste op prijs stellen, indien Uw College kan bevorderen, dat de lichtmast, die eerlang in de buurtschap Groot-Agelo zal worden opgericht officieel werd aangeduid met den naam lichtmast of verkenningelicht "OOTMARSUM".

In die benaming wordt door ons n.l. gezien eenige reclame voor de bekendheid dezer streken, waardoor het bezoek van gasten en toeristen aan de Twentsche plaatsen kan worden bevorderd.

Burgemeester en Wethouders van OOTMARSUM,

Von Binning, hain, bay

G. H. Brouwer L. G. G.

AAN

het Gemeentebestuur

van

DEN EKAMP.

Uit: Gemeentearchief Denekamp
dossier Luchtvaartverkeerslicht.

Ruim vijftig jaar geleden is het al weer, dat in de Denekampse buurtschap Groot Agelo een luchtvaartverkeerslicht werd geplaatst.

Het "Jaartallenboekje Ootmarsum" (1981) meldt hierover ook.

Begin dertiger jaren zat de gemeente Denekamp midden in de zogeheten elektrificatieplannen. Dat hield in het aansluiten van woningen en bedrijven op het gemeentelijk elektriciteitsnet. Men was juist gevorderd tot Tilligte en Lattrop, toen burgemeester Wynia op de hoogte was gekomen van het voornemen van het "Departement van Waterstaat", zoals dat toen nog heette, om ergens in Groot Agelo een lichtmast te plaatsen, welke zou dienen voor de vliegroute Amsterdam-Bremen.

Dat deze lichtmast op de een of andere wijze over elektriciteit zou moeten kunnen beschikken is vrij duidelijk.

Dit bracht de burgemeester op de idee om hierbij gelijk de elektrificatie van Groot Agelo te betrekken.

Hij belegde op 1 maart 1930 een spoedeisende raadsvergadering, waarin hij de plannen nader uiteenzette. De notulen van die betreffende raadsvergadering laten burgemeester Wynia hierover vertellen. ".....Het plan bestaat namelijk om de luchtlijn Amsterdam-Hannover ook voor nachtvliegen te benutten, waardoor de plaatsing van enkele lichtmasten noodzakelijk is. Eén dezer lichtmasten zou volgens dit plan geplaatst worden te Groot Agelo op een speciaal daarvoor geschikt punt. Een commissie van drie heren, vanwege het Departement van Waterstaat met één onderzoek belast, heeft in tegenwoordigheid van spreker het terrein in ogenschouw genomen en werd een terrein in Groot-Agelo nabij een samenkomst van wegen hiervoor bij uitstek geschikt verklaard. De lichtmast zal aldaar zonder stoornis voor het verkeer kunnen worden geplaatst, maar aansluiting aan een elektrisch net moet kunnen geschieden

In verband hiermede hebben B. en W. de belanghebbenden te Groot-Agelo gevraagd, of zij eventueel voor aansluiting aan een gemeentelijk elektriciteitsnet, dat de stroom onder dezelfde voorwaarden als in Tilligte en Lattrop zou leveren, in aanmerking wenschten te komen. Na verschillende besprekingen hebben zich 20 verbruikers voor licht en 10

voor licht en kracht opgegeven en hebben deze een jaarlijksche afname van 2500 K.W.U. lichtstroom en 3000 K.W.U. krachtstroom gegarandeerd. De te plaatsen lichtmast zal voorloopig 3000 K.W.U. per jaar afnemen, doch deze stroomafname zal tot 8 à 9000 K.W.U per jaar stijgen. De kosten van deze uitbreiding zullen 14 à 15000 gulden bedragen, onder welk bedrag de aftakking van den hoogspanningskabel Almelo-Ootmarsum en het bouwen van een transformatorhuisje is inbegrepen.

Deze uitbreiding is volgens opgemaakte exploitatierekening winstgevend, zoodat voorgesteld wordt tot de electrificatie van Groot-Agelo te besluiten.

In verband met de plaatsing van het luchtvaartverkenninglicht bij Groot-Agelo (lichtmast) doet spreker voorlezing van een schrijven van den Minister van Waterstaat dd. 4 Maart 1930, La. C.I. afd. Waterstaat A., waaruit o.m. blijkt dat uit de gehouden besprekingen is gebleken, dat de voor het plaatsen van den lichtmast noodigen grond aan het Rijk ten gebruike kan worden afgestaan tegen den huurprijs van f.1,-- per jaar, dat het Rijk aan de gemeente een bedrag van ten hoogste f.350,-- per jaar gedurende 30 jaren zal betalen, dat de levering van den stroom door het G.E.B. zal geschieden tegen f.0,05 per af te nemen K. W.U. met een vast recht van f.65,-- per jaar en dat de gemeente maatregelen zal treffen betreffende het onderhoud van het licht in den lichtmast etc.

B. en W. stellen voor de in het voorgelezen schrijven bedoelde overeenkomst aan te gaan en die maatregelen te nemen, welke noodig zijn om te zorgen, dat de uitbreiding op 1 Mei a.s. in bedrijf kan worden gesteld."

Tot zover burgemeester Wynia.

Op een vraag van het raadslid Olde Riekerink hoeveel aangeslotenen van deze uitbreiding gebruik zouden maken, deelde Wynia mee, dat er op dat moment dertig aanmeldingen waren. Deze moeten hetzelfde tarief voor stroom als in Tilligte garanderen, namelijk 45 cent per kilowatt lichtstroom en 25 cent per kilowatt krachtstroom, terwijl de verkregen garantie van 8000 kilowatt voldoende was voor de rentabiliteit der uitbreiding. Mocht tot elektrificatie van die buurtschap worden overgegaan, dan zou deze uitbreiding op dezelfde wijze worden uitgevoerd als in Tilligte.

De raad stemde zonder verdere discussie in met dit voor-

stel, waarna weldra met de werkzaamheden kon worden begonnen.

Inmiddels had zich een probleem gevormd. Want de lichtmast moest nog een officiële aanduiding hebben. Op 1 April 1930 schrijven B. en W. van Ootmarsum hierover aan het gemeentebestuur, dat zij het ten eerste op prijs stellen, dat Denekamp zou bevorderen ".....dat de lichtmast, die eerlang in de buurtschap Groot-Agelo zal worden opgericht, officieel werd aangeduid met den naam lichtmast of verkenningslicht 'Ootmarsum'". In die aanduiding zag de gemeente Ootmarsum ".....eenige reclame voor de bekendheid dezer streken, waardoor het bezoek van gasten en toeristen aan de Twentsche plaatsen kan worden bevorderd." Welke Twentse plaatsen de gemeente Ootmarsum hiermee bedoelde is niet duidelijk; ik neem aan dat zij haar eigen plaats bedoelde.

Tegelijkertijd had Ootmarsum eenzelfde brief geschreven aan het Ministerie van Waterstaat, dat op haar beurt hierover weer advies vroeg van de burgemeester van Denekamp. Daarbij komt nog dat men op het ministerie blijkbaar had vernomen dat burgemeester Wynia een voorstander was van de naam "verkeningslicht Groot-Agelo". Dit is althans uit de betreffende brief op te maken.

Uit het antwoord hierop aan de Minister van Waterstaat laat Wynia blijken dat hij ".....geen bijzondere waarde hecht aan den naam 'verkeningslicht Groot Agelo'". Tegen inwilliging van het verzoek van Ootmarsum had hij dan ook geen bezwaar, hoewel hij daarbij wel te kennen gaf de voorkeur te geven aan de naam "Verkeningslicht Denekamp".

En wat deed de Minister? Hij maakte er zich gemakkelijk vanaf. Om beide partijen tegemoet te komen gaf hij de lichtmast de aanduiding "routelicht Denekamp-Ootmarsum". Nu waren het wel twee Twentse plaatsen die straks op de kaart zouden voorkomen!

Inmiddels waren de werkzaamheden aan de bouw van de lichtmast beëindigd. Tijdens de bouw-vergadering van 26 april 1930 deelde burgemeester Wynia mee dat de lichtmast er stond en 22 meter hoog was. Hij was nog niet in bedrijf. Men was echter al een flink eind gevorderd met het aanleggen van het elektriciteitsnet daar in Groot-Agelo. Met ingang van 1 juni 1931 kon het routelicht in bedrijf worden gesteld.

Zoals hiervoor ergens valt te lezen was het de bedoeling

dat de gemeente het onderhoud enz. van het routelicht zou regelen. Zo moest er ondermeer op toegezien worden dat het licht op de aangegeven tijden brandde. De gemeente had daartoe een zogenaamde "onderhouder" aangesteld, terwijl de Luchtvaartdienst daarnaast nog de funktie van "vertrouwensman" kende. Deze laatste moest dagelijks controleren of het licht gedurende de aangegeven tijden wel brandde; in geval het licht niet naar behoren funktioneerde moest hij de "onderhouder" waarschuwen. De funktie van "vertrouwensman" is onder meer uitgeoefend door de heer J.H.Blokhuis en later door de Brigade-Commandant van de Koninklijke Marechaussee te Ootmarsum. Als "onderhouder" kende de gemeente onder andere J.B.Rose uit Denekamp.

In de oorlogsjaren is de lichtmast vaak beschoten geweest, terwijl de lampen eruit werden gehaald. Hij was dan ook van alle kanten beschadigd.

In 1951 is de gehele mast weggehaald. Het slopersbedrijf fa. Pit uit Enschede heeft de mast uit elkaar gehaald en op drie grote vrachtwagens weggevoerd om elders ergens aan zee weer dienst te gaan doen.

Een volgende keer vertel ik het een en ander over de bijzonderheden rond het funktioneren van dit luchtvaartverkeerslicht.

H.Boink.

Zo wordt door prof.dr. Karl Döhmann in het vier-delige boekwerk "Singraven, de geschiedenis van een Twentsche Havezathe"(1934) de noodlottige gebeurtenis omschreven, welke op de avond van de 5de februari 1878 in Huize Singraven plaatsvond en waarvan Hendrik Jan Bernard Roessingh Udink het slachtoffer werd. Nu nog wordt deze Roessingh Udink in de volksmond "'n Verbraandn Roessingh" genoemd.

In de onlangs uitgezonden radioprogramma's "Het zwarte gat" (29 augustus en 12 september 1983), aangekondigd als :Occulte en mysterieuze zaken worden hoorbaar: astrologie, buitenaards leven, paranormale verschijnselen en stemmen uit het hiernamaals, bezocht André Groote (e.a.) huize Singraven. Hij trachtte een tipje van de sluier op te lichten over de vele vroegere bewoners van huize Singraven. Onder andere kwam hier ook H.J.B.Roessingh Udink ter sprake.

Dit was voor de redactie aanleiding het artikel van Döhmann (en Dingeldein) er eens bij te nemen en erop na te lezen. Al lezende bracht ons dit op de idee het hele verhaal maar op te nemen als artikel in dit blad, waarbij de oorspronkelijke stijl is gehandhaafd.

Hendrik Jan Bernard Roessingh Udink, geboren te Enschede 5 Februari 1832, werd op 26-jarigen leeftijd opvolger van zijn vader op Singraven. Omtrent zijn jeugd en opvoeding weten wij alleen, dat hij in de familie Jan genoemd werd, dat zijn vader sinds 1839 voor hem een onderwijzer in dienst had en dat de knaap in October 1843 naar een kostschool te Zwolle werd gezonden.

Over zijn verderen ontwikkelingsgang is niets bekend. Op 5 Maart 1855 verving hij in Oldenzaal zijn vader bij den aankoop van het plaatsje Hulskorte. Bij de erfdeeling van 1858 had hij in tegenstelling met zijn broer en zusters uitsluitend grond en geen contant geld ontvangen. Dit was voor hem de aanleiding, om kort na de aanvaarding van het goed een groot aantal van de beste boomen ter waarde van fl. 90.000 te doen vellen, waardoor aan Singraven groote schade werd toegebracht.

Hij miste de wilskracht en scheppingslust van zijn vader volkomen en schuwde elke bezigheid in 't belang der maatschappij, wat voornamelijk een gevolg van zijn overmatige zucht tot gemak was. Toen hij heer van Singraven was geworden, had men hem tot lid der Provinciale Staten en van den gemeenteraad van Denekamp gekozen, bovendien tot markerichter en president-kerkvoogd. Maar hij greep de eerste gelegenheid de beste aan, om laatstgenoemd ambt neer te leggen (30 Mei 1862) en markerichter bleef hij alleen, omdat dit ambt, dat tengevolge van de markeverdeeling overbodig en zonder beteekenis was geworden, hem niet de minste last of arbeid veroorzaakte.

Op 3 Juni 1863 huwde hij te Raalte Henriëtte Volkiera Rudolphina barones Bentinck, geboren op het kasteel Schoonheeten 30 September 1824 als achtste kind van Rudolf Floris Carel (1785-1857) en van Wilhelmina Henriëtte van Marle (1786-1825). Zij heeft haar man het idee van den lateren aanleg der nieuwe Singraver allee aan de hand gedaan. Maar zij stierf reeds op 24 Juli 1864 op Singraven in het kraambed, nadat zij van een levenloos kind bevallen was. Haar laatste rustplaats heeft zij met haar kind in den grafkelder gevonden, die in 1864 door haar echtgenoot in het boschje aan de Dinkel tegenover het begin van den omvloed was gebouwd. Later zijn ook Hendrik Jan Bernard, Joan Melchior en diens zoon Johan Anton in deze familie-groeven der Roessingh Udinks bijgezet.

Na den dood zijner echtgenoot leidde Hendrik Jan Bernard een eenzaam leven op Singraven en liet een huishoudster voor de huishouding zorgen. Zijn levenswandel gaf den Denekamers rijke stof tot weinige stichtelijke praatjes. Voor het landbouwbedrijf op zijn goed toonde hij niet veel belangstelling en even weinig heeft hij voor de uitbreiding van zijn grondbezit gedaan. Gedurende de 20 jaren van zijn beheer heeft hij slechts drie perceelen van de in 1863 verkochte vicariegoederen gekocht, verder op 20 December 1866 een kleine weide aan de Dinkel in Beuningen, kad.Losser sectie A.906, voor fl.200, terwijl hij op 20 October 1867 zijn boerenplaats Splinter in Beuningen, gem. Losser, benevens een perceel heide in het Strengveld en een stuk weiland in de Obbencater en Schiphorst Meden geruild heeft tegen het plaatsje Nijhuis in Noord Deurningen, toebehoorend aan Lambert Nijhuis. Des te opmerkelijker is het, dat hij een buitengewone bouwlust aan den dag heeft gelegd en Singraven door verbouwing en den aanleg

der nieuwe allee een volkomen gewijzigd aspect gegeven.

Met de jaren werd Hendrik Jan Bernard voortdurend gemakzuchtiger. Hij had voor zijn genoegen op den linker Dinkeloever achter den moestuin een grooten hertenkamp, genaamde de Hertenbaan, met aardige wandelwegen aangelegd en hield daar een aantal herten en reeën. Nooit ging hij verder dan de Hertenbaan en op de allee kwam hij alleen, wanneer hij gedwongen was uit te rijden. Tengevolge van dit gebrek aan beweging en door een geregeld gebruik van veel wijn nam zijn lichaamsomvang op bedenkelijke wijze toe en werd hij van jaar tot jaar onbeholpener.

Hij vierde zijn verjaardag op 5 Februari 1878 met een schitterend vuurwerk op het voorplein van het huis Singraven en een prachtige illuminatie van het huis en de geheele ruimte tusschen de poort en het huis. Toen alles straalde in licht, wandelde hij met zijn zwager A. van Dedem voor het huis op en neer en genoot van zijn triomf. Voor het aanstaande jaar stelde hij hem een nog schooner vuurwerk in uitzicht met de woorden: "Je zult zien, Dedem, het volgend jaar zal 't nog mooier worden!" Dit plan zou echter door een vuurwerk van een geheel andere soort verijdeld worden.

In den laten avond van 17 Augustus 1878 zat hij nog om 10 uur op het terras voor het huis Singraven en zag hij den burgemeester van Denekamp, G.W. Hoogklimmer, met zijn wagen voorbijrijden. Hij wenkte hem en noodigde hem uit, een glas wijn mee te drinken en beiden praatten nog lang met elkaar.

Toen de gast afscheid had genomen, begaf Hendrik Jan Bernard zich naar de bibliotheek en hier gebeurde een afgrijselijk ongeluk. Op een ronde tafel stond een groote petroleumlamp, die met een hoeveelheid olie gevuld was, voldoende voor een heele week. Naar gewoonte wilde de dikke, logge man boven de brandende lamp een sigaar aansteken. Hierbij stiet hij door een onhandige beweging de lamp om, de olie uit het reservoir vloog in brand en de vlam sloeg in den langen vollen baard en de kleeren van den ongelukkige, zoodat hij weldra in lichterlaaie stond. Op zijn hulpgeroep kwam de koetsier toesnellen, die zijn heer, welke als een fakkel brandde, trachtte te redden, door hem naar buiten te sleepen en in de nabije Dinkel te werpen. Zoo werd wel het vuur gebluscht, maar werden de brandwonden erger en pijnlijker.

De ongelukkige werd vervolgens naar zijn slaapkamer, de

tegenwoordig archiefkamer, gedragen en moest hier nog twee dagen lang bij zijn volle bewustzijn ontzettende pijnen doorstaan, tot op 19 Augustus de dood hem uit dit lijden verlost.

Deze tragedie gaf nieuw voedsel aan het vroeger aangerorde oude bijgeloof, en men mompelde weer van het iederen nacht verschijnende huisspook dat den wereldlijken eigenaar van het huis onheil verkondigde.

Na den dood van Hendrik Jan Bernard werd de geheele inboedel des huizes, welke nog van Johannes Theunis afkomstig was, tegen spotprijzen publiek verkocht in het dorp Denekamp. Het huis stond nu langen tijd leeg. Van de zusters en den broer van den overledene was destijds alleen Christina Catharina nog in leven, want de beide andere zusters Johanna en Engelbertha waren respectievelijk vóór en in 1870 kinderloos gestorven en haar broer Joan Melchior was haar in 1875 in den dood gevolgd. Hij had echter drie minderjarige kinderen nagelaten. Daarom handelde Hendrik Jan Bernard geheel overeenkomstig den bestaanden toestand en den uitersten wil van zijn vader, door in zijn testament den nog onmondigen oudsten zoon van zijn broeder Joan Melchior tot universeel erfgenaam te benoemen, evenwel met dien verstande, dat zijn nog levende zuster het vruchtgebruik van Singraven twaalf jaar lang, te rekenen van zijn sterfdag af, zou genieten."

Tot zover dit wezenlijke verslag.

J.A.den Ouden.

Notaris Kleinschmit

te Ootmarsum, zal op
Donderdag 23 Januari
1908, 's voorm. 10 uur, ten
verzuke van den W.E.G. Heer J. A.
ROESSINGH UDINK, op den huize
„Singraven" te Denekamp, ter herberge
van den molenaar DISSEL aldaar, in
het openbaar

verkoopen :

200 perc.

zwaar EIKENHOUT,

geschikt voor timmerhout, glintpalen
enz., benevens brandhout liggende op
Singraven in Bartelaboschje, aan den
Molendijk, Nieuwwerk, Rademakers-
kamp, Akkerbosch, op het plaatsje
„Eekman" en te Noo.d-Deurningen
achter het plaatsje „Konijnenboer" en
in de Zak.

uit: Weekblad voor Oldenzaal e.o.
7 maart 1908

bij de hand

STICHTING HEEMKUNDE DENEKAMP WAT BIEDT HET DONATEURSSCHAP

De Stichting heeft huisvesting in 't Heemhoses, Kerkplein 4 te Denekamp. Naast bibliotheek- en archiefruimte zijn hier ook werk- en vergaderruimten.

doelstelling

De Stichting stelt zich als doel het bestuderen van de geschiedenis en de natuur van de dorpen en de buurtschappen en zorg voor het behoud van monumenten en de natuur, een en ander voor zover betrekking hebbend op het grondgebied der gemeente Denekamp.

secretariaat

Het secretariaat is gevestigd op het adres Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; tel. (05413) 2261.

bestuur

J.H. Borgman, voorzitter; H. Boink, secretaris; W.A.J. Nijhuis, penningmeester; C.C.M. Hamers, S.M. Heerink-Reerink; G.J. Tijscholte; J. Veldhuis; S. Wynia en A. Zekhuis-Stroot.

donateurs

Belangstellenden kunnen zich bij het secretariaat aanmelden als donateur. De donateurskosten bedragen voor het jaar 1983 minimaal f. 12,50.

bankrelatie

ABN-bank te Denekamp; rekeningnummer: 59.57.16.547; gironummer bank: 80 14 24.

bibliotheek

't Heemhoses, Kerkplein 4, Denekamp.
Openstelling: elke donderdag van 19.00 - 20.00 uur; de maanden juni t/m augustus alleen na afspraak.

Bibliothecearesse: mevr. Th. Asmaten Broeke; tel. (05413) 2434.

Allereerst een gratis abonnement op ons vier keer per jaar verschijnend contactorgaan 't Onder-schoer.

In het voor- en najaar een lezing of iets dergelijks.
Deze bijeenkomsten vinden wisselend plaats in het dorp Denekamp en in de buurtschappen/kerkdorpen.

Verder een of twee keer per jaar een excursie.

Voorts kunnen gratis boeken geleend worden uit de bibliotheek. Een catalogus wordt toegezonden.

Ook bestaat de mogelijkheid tot actieve deelname aan de werkgroepen.
Op verzoek wordt u graag nadere informatie toegezonden.

BESCHERMDE PLANTEN

Sinds 1973 zijn bepaalde planten in Nederland officieel als beschermd aangeduid in het Besluit Beschermd Inheemse Plantesoorten. Alle op deze lijst voorkomende planten staan hierna vermeld.

Daslook, Wolverlei, Zwanebloem, Klokje (alle soorten), Spaanse ruiter, Herfsttijloos, Zwolse anjer, Wilde Kaardebol, Zonnedaauw (alle soorten), Moeraswespenorchis, Blauwe zeedistel, Kievitsbloem, Gentiaan (alle soorten), Grote muggenorchis, Jeneverbes, Aardaker, Zomerklokje, Waterdrieblad, Beenbreek, Vleeskleurige orchis, Gevlekte orchis, Breedbladige orchis, Harlekijn, Rietorchis, Wilde marjolein, Knikkende vogelmelk, Gewone vogelmelk, Koningsvaren, Parnassia, Welriekende nachtorchis, Sleutelbloem (alle soorten), Veldsalie, Langbladige ereprijs, Maagdepalm en Zinkviooltje.

Evenals voorgaand jaar zal elk kwartaal één van deze planten afgebeeld en beschreven worden op de binnenkant van de omslagpagina hiernaast. Afbeelding en beschrijving overgenomen uit het Jaarboek Twente 1966.

Mocrauwespenorchis - *Epipactis*
palustris Crantz - Bloemen bruin-
achtig, juni tot augustus.

